اقتصاد

بهاسی :
١ یلغه‌ایکی صوم، یارتی یلغه بر صوم.
نسخه‌سی یکرمی تین. خارجگه‌ایکی آلوش.
اعلان سطری یکرمی‌بش تین.

آدریس :
Контора редакціи «ИКТИСАДЪ»
Самара, Казанская ул. д. № 77

Redaction IKTICAD Samara
(Russie)

تجارت، زراعت وصناعت دن هم قریه حاجتلرندن بحث ایدر آیلق مجله‌در. نومر ٥

نعمت و آندن فائده لنمك

انساننك حاجتینه یارارلق هر تورلی نرسه‌لر نعمت، دیو آتالادر. بو نعمتلریا انساننك اوزنده اولورلر. بو وقت آنلرنی ایچکی نعمتلر دیه آتالور. مثلا: اعضالرنك قوتی، سلامتلك، بخت، فهم وغیرلر کبی. یا که انساننك اوزنده اولماینچه آنی احاطه ایتکان عالمده اولورلر. بو وقت آنلرنی طاش نعمتلر، دیه آتالادر. انساننك حاجتینه یارارلق اجسام طبیعیه‌لر وقوت طبیعیه‌لر بو قسمدندر. جناب تعالی نك نعمتلرینی بنده صانی باشلاسه صاناب چیقه آلمایه‌چقدر— شول قدر کوبدر.

لکن انسانلرنلر نك فائده لنمکلری طبیعتنده وار. نعمتلرنـك بارچه‌سی ایله دگلـدر. وحشی قوملر دنیانگ ایـگ بـای وایـگ گـوزل طرفلرنده یشادقلری حالده بیله الك ایانچ صورتده عمر کچوررلر. اوزلرینك بقالرینی کوچکه تأمین ایدرلر. جناب تعالی نك بخش ایندیکی صانسز نعمتلر وهدیه‌لر آنلره فائده‌سز اولەرق بر طرفده قالورلر. زیره وحشی قوملر کوب نعمتلرنك انسان حاجتینه یارادقندن خبردار دگللردر. خبردار اولغان صورتلرده ده آنلرنی تحصیل ایتمك اصولینی استعمال ایتمك طریقلرینی بیلمزلر.

طبیعتده وار نعمتلر واقعده انساننك خدمتینه کروب انسان، ایچون فائده لنیله‌چك نرسه لر آراسینه حساب ایدلمك ایچـون الك الك آنلرنك اشکه یارارلقلری معلوم اولمق، صوکره انسان آنلرنی اوز فائده‌سینه استعمال ایده بیلمك لازمدر. اقتصاد علماسی نعمتلر آراسندن بو کبیلرینی آیروب آلوب «فائده لنیله‌چق نرسه لر» دیه تسمیه ایده‌لر. فائده‌لنیله‌چق نرسه‌لرنك مقداری انسانلرنك کمالت عقلیه‌لری

واوزلرینی احاطه ایتکان طبیعت ایله آشنالقلری مقدارنده‌اولور. تاریخ شاهد درکه، انسانلرنك تمدنلری آرتقان صایون انلرنك فائده لنبله چك نرسه‌لرینك آرتا کلمشدر.

انسانلر تمدننك برنچی باسقچنده ایکان وقتلرنده بیك ایانچ صورتده عمر کچوررلر؛ آنلرنك معیشتلرینی تأمین ایده چك نرسه‌لری یالـگز آوچیلق در. آنلرنك دائمی طوراچق بر اویلری یوقدر. اولسه بیله آزتقدر. زیره آنلر آولاری آرتندن هیچ توقتاوسز اورندن اورنغه کوچوب یوررکه مجبورلردر. بونلرغه نرسه جیوب کیله چك ایچون حاضرلنمك اصلا ممکن دگل کبیدر. بناءً علیه بونلرنك بار جهازلری اوستینه آصقان آوچیلق قوراللرندن عبارت اولور. بویله انسانلرنك عمرلری، دائمی قورقو ایچنده اوتار. بونلرنك یرتقچ حیوانلر قولنده هلاك اولمقلری یاکه آو تابا آلماغان کونلرنده آچ قالوب هلاك اولمقلری هر کون احتمالدر. بویله انسانلرنی روسیه نك شمال طرفلرنده بو کونلرده کورمك ممکندر. بونلرده هیچ وقت بایلق اولماز.

حیوانلرنك بعض نوعلری قولغه ایلاشمك سایه سنده انسانلرنك کون کچورمکلری کوب یغشی غه ایلانمشدر. زیره بونك سایه سنده انسانلر آوچیلقدن چغوب کوچبه‌لك حالتینه کرمشلر؛ یعنی تمدننك ایکنچی باسقچینه آیاق قویمشلردر. بو باسقچده انسان ایچون، اوزینك احتیاجلرینی تأمین ایتمك ممکن اولدیقی کبی بایلق جیمق ده ممکندر. درست، کوچبه خلقلرنك بایلقلری فقط، حیوان کتولرندن عبارتدر، لکن بونلر خواجه لرینه آزق ایچون، کیوم ایچون وبعض وقتلرده اوی ایچون حاجتلی ماده‌لرنی ده ویرمکده اردر.

حیوان آصرامق آوچیلق غه نسبت ایدلمبه چك درجه ده یغشی در. زیره انساننك حاجت اصلیه لرینی تمام ادا ایتدیکی ایله برابر آوچیلق درجه‌سنده مشقتنی موجب دگلدر. بناءً علیه انسان اوزرینه، اطرافینی احاطه ایتکان عالم ایله طانیشمق ایچون ومعیشت بابنده یاکا طریقلر اویلامق ایچون وقت هم فرصت ویره در. بو وقت وفرصتلردن استفاده ایدوب، کوچبه‌لی خلقلر اوزلرینك تیره جونلرینی احاطه ایتکان عالم طبیعت ایله آز، آز آشنالنوب اوزلرینه اولده معلوم اولمغان کوب فائده‌لی نرسه‌لرنی کشف ایدرگه یاکه معلوم نرسه‌لر ایله فائده‌لنمك طوغروسنده یاکا طریقلر اختراع ایدرگه موفق اولالر.

کوب کشف واختراع‌لرنڭ کوچبه‌لو خلقلر طرفندن اجرا ایدلدکینه تاریخ شاهدر. شویله‌که، آسیا کوچبه‌لولری تیمر معدنی کشف ایدوب آنی اشلمك طریقلرینی اختراع ایتمشلر. بوڭا بشقه دخی آنلر ارله‌مك، توقیمق ویون کیملرنی بویامق اصوللرینی کوزلچه بلمشلردر.

کوچبه‌لو خلقنڭ آصرامقده اولغان حیوانلری، آنلرغه آزق وکیوم ویردیکی ایله برابر، آنلرنڭ «فائده‌لنیله‌چق نرسه» لرینی کوچروب یورمك ایچون حاضر طورغان برقوتدر. بوقوت، فائده‌لنیله‌چك نرسه‌لرنڭ آنلرده اورچیمگینه مساعده ویره‌در. مگر حیوانات کتولری ایله برابر کوچوب یورمك مجبوریتی آنلرغه آرتق کوب نرسه‌لر جیارغه ایرك ویرمیدر. کوچروب یورتمکی قیون اولغان نرسه لرنی گرچه فائده‌لی اولسه‌لرده آنلر حاضرلاب وصاقلاب طوره آلمیلر. بوڭا باشقه دخی کوچبه‌لك معیشتی بریرده‌اولطروب اشلنورگه تیوشلی کوب اشلر وهنرلر ایله شغللنمکدن مانع اولادر. شونڭ ایچون انسان بو معیشتده دخی آرتق بایلقغه مالك اوله آلمیدر.

مدنیتلی خلقلرنڭ بوکونگی معیشتلرنده برنچی اهمیتلی صایولغان زارعت اشلری ایله شغللنمك فقط کوچبه‌لکدن چیقوب بریرده قرار طابغاننڭ صوڭنلغنده یعنی تمدننڭ اوچنچی باسقچینه باسقاننڭ صوڭنده غنه ممکن اوله‌چقدر. بر یرده قرار طابغان خلق آراسنده انسانلرنڭ سعادتلرینه خدمت ایده‌چك کوب یاڭا نرسه‌لر ظهور ایده‌در. زیره حضارت حالی انسانلرغه، عالم طبیعت ایله اختلاط ایدوب آنڭ ایله آشنالانورغه زیاده سبله مساعده ویره‌در.

حضارت، انسانلرغه تمدن بابنده بیك کیك یول آچادر. یاڭا کشف واختراعلر واسطه سیله «فائده لنیله‌چق نرسه» لرنی آرتدررغه خدمت ایده‌در. بوڭا ایسه صنایع تاریخی شاهدر. شویله‌که، بزم بوعصرمزده، بر خاتون یاڭا ماشینالر یاردمی ایله، برکون ایچنده آلطی یوز مك عدد اینه اشلاب چغارادر والحال یوز سنه مقدم بر خدمتچی بونڭ یوزدن برینی‌ده‌اشلارگه قادر دگل ایدی. بوبابده بو قدر ترقی‌گه ایرشمك فقط اوشبو صوڭغی یللرده اولمش کشف واختراعلرغه بناءدر.

فائده‌لنیله‌چق نرسه‌لرنڭ مقداری، انسانلرنگ اوز اطرافلرنی قابلاغان عالم ایله یخشی طانشلقلری هم درجهٔ تمدنلری، مقدارنده‌آرتا کلمش هم آرتمقده ایسه، فائده لنیله‌چق نرسه‌لرنگ مجموع مقداری‌کرك خصوصی بر خلقنگ، کرك عموما انسانلرنڭ مدنیت درجه‌لرینی ایلوامك ایچون عدل بر میزان اوله بیلور. بو میزان ایله دائما تاریخچیلرهم آثار عتیقه علماسی فائده لنمکده لردر.

عموما سیاحلر بر قومنڭ درجهٔ تمدنلر بنی، محاکمه ایتدکلرنده، آنلرنڭ فائدەلنیل چق نرسەلرینڭ مقدار وانواع لرینه باقوب محاکمه ایدرلر. بوندن سوڭ بزدەاوشبو اصولنی طوتاچقمز.

قرغز وقزاق طائفەسی

بزنڭ لسانمزده هم حکومت قانوننڭ قرغز وقازاق طائفه سی هر ایکیسی قرغز اسمی ایله ذکر ایدیله در. اما بو ایکی طائفه اوزلری بری برینڭ اسمینه ایەلنمیلر. ترکستانده اندیجان اطرافنده تاغ لرده کوچوب یورگان خلقلر اوزلرینی قرغز تانیلار. بونلر قازاق دیگاننی یاراتمیار. اوراسکی اوبلسمنده اولغان قرغزلر اوزلرینی قازاق تانیلر، بونلر قرغز اسمینه راضی اولماهلر. لکن بز عمومی اصطلاح بوینچه هرایکی طائفه نی قرغز اسمیله بیان ایده چکمز. قرغزلر بو کون مجموعسی آلطی ملیون آرتق نفوس حساب ایدیله در. بونلر نڭ یرلری بیك ایرکندر. بر وقت اورته آسیا صحرالری بارچه سی قطای وایران حدودندن باشلاب سبریه وآوروپاٌ روسی حدودلرینه قدر قرغزلر قولنده اولمشدر.

الك زمانلرده قرغز یرلری مستقل خانلر طرفندن اداره قیلنمقده ایدی. فقط بر بارم عصر مقدم الوغ جزٔ، اورته جزٔ، کچی جزء اسملریله اوچکه بولنوب هر بری اوزینه مخصوص خانلر طرفندن اداره ایدیله باشلادی. صوڭره قالمقلرنڭ تالاولرندن عاجز اولغاچ بونلرنڭ بری اوز اختیارلری ایله کلوب بعض شرطلر ایله روسیه حمایه سینه کردی. بونڭ آرتوندن بشقه لریده کردیلر. شول کوندن بیرلی قرغز یرلرنده روسیه حکومتی تصرف ایده در.

بو کون روسیه قانونی صحرا طرفلرنده اولغان بتون یرلرنی، حکومت ملکی، حساب ایده در. لکن قرغزلرغه مدتسز وقتغه قدر وارث اولەرق فائدەلنمقلری ایچون مساعده ویرلمشدر.

قرغزلر بو کون مدنیتنڭ ایکنچی باسقچنده اولوب حیوان آصرامق ایله معیشت ایدەلر. شونڭ ایچون حیوانلری ایله بر گه آزق یخشی یرلرنی ازلاب کوچوب یوررگه مجبورلردر.

مقدمده قرغزلر بر نیچه ملڭ چاقرم یرلرنی کوچوب یوررگه مجبور ایدیلر. زیره قرغزیه نڭ جنوب طرفلرنده بو کونکی صرداریه هم زاکاسپی اوبلستلرنده هوا بیك قوریلقدر. جای بیك قزد اولادر هم ایچمك ایچون یخشی صولر یوقدر. شونڭ ایچون جای کونی شمال طرفلرغه کوچوب بو کونکی اورال، تورغای وآقمولا اوبلستلرینڭ

شمال طرفلرنده جای اوتکاره ایدیلر . صوڭره کوز صالقونلری یتکاچ جنوب طرفینه - یلی یاقغه‌یه‌دن کوچالر ایدی . اوشبو طریقه ' قش آخیرندن شمالغه تابا، کوز باشندن جنوبکه تابا کوچوب بر نچه ملك چاقرم ایچنده' بر نچه عصرلر یوردیلر . بونلرنڭ آزقلری، کیوملری' یورطلری وحاجت اصلیه‌لری بارچه‌سی اوزلری ایله برگه یورگان حیوانلردن حاصل اولادر؛ هم شونلردن حاصل اولغانلر ایله اکتفا ایدرگه بونلر مجبورلردر . آرتقنی آلورغه هیچ قایدن اورن یوقدر . آشاغان آزقلری سوت وقاطقدر . کیگان کیوملری قوی یوننندن تکلمش «کوپیلر» در . اویلری قوی یوننندن باصالغان کیزلر ایله قابلانمش قووشلر وکیبز اویلردر . بناءً علیه' بونلرنڭ حاجت اصلیه‌لریده بیك آز شیلردن عبارتدر .

لکن بویله معیشت قرغز خلقی ایچون آرتق مناسب اولمادی ؛ بعض یللرده حیوانات آزوقی یته‌چك قدر اولمغانغه کوره' آچلق اولوب کوب حیوانلر هلاك اولدیلر وبعض یللرده قش اورتاسنده وقتسز یلی‌لر ویغمورلر اولوب، صوڭره طوڭدروب یبارگانگه کوره، آزق بوز آستنده‌قالوب کوب حیوانلر آچلقدن هلاك اولدیلر . اوشبو طریقه حیوانلرنڭ آچ قالمقی قرغز لساننده «جوت» دیب تعبیر ایدیله در . «جوت» اولغان یلده مثلا گان بایلر هیچ نرسه‌سز فقیر ومحتاج اولوب قالالر .

اوشبو صوڭ یللرده قرغزیه‌نڭ شمال طرفلرنده اولان روسلر ایله اختلاط ایتمش قرغزلر حیوان آصرامقنی ایکنچی اصولغه قویدیلر پچاننی آلدن حاضرلاب جوت‌دن صاقلانمق ممکن اولدقینی بلدیلر، هم زراعت اصولینی اوگراندیلر . بونلر آز' آز بر یرگه قرارلنه باشلادیلر . بونلر بخشی براونی آلوب خواجه اولوب اولطردقدن صوڭره باشقه‌لرغه‌ده کوچوب یوررگه یر کوب قالمادی . شونڭ ایچون آنلرده بر یرگه قرارلنورغه مجبور اولدیلر . بو کون قرغز یرلری تمام روسلر آراسینده بولنوب بتدی؛ کوچوب یوررگه آرتق مشترك یر قالمادی. خالص کوچبه‌لك ده قالغانلری یوق حکمنده آزدر. بشقه‌لری بارچه‌سی بر یرگه اولتروب قشلاقلر بنا ایتدیلر. قشنی قشلاقلرده کچروب جای کون اولغانده کیف وصفا ایچون قشلاق اطرافلرینه کیبز اویلر ایله چغوب اولطرالر. دیمك، بو کون قرغزلر کوچبه‌لك حالندن چغوب یارم کوچبه‌لك حالینه کلمشلردر.

بو کون قرغزلر آراسنده زراعت اشی ده ترقیده‌در. شویله که ۱۸۹۸ نچی یلده قوسطانای اویزنده کشی باشینه ایکی یارم دیسانینه، آقتوبه اویزنده ۵ دیسانینه یرساچلمشدر. اورال اوبلسننده ۱۹۰۵ سنه ده کشی باشینه سکز دیسانینه

بو ساچلمشدر. بوندن بغشی کورینه‌در که، قرغزلر وقازاقلر مدنیتنڭ اوچونچی باسقچینه آیاق باصارغه حاضرلنمکده‌لردر. بز بونی تبریك ایده‌مز. تیز وقت ایچنده مدنیت نڭ یوقارو طبقه‌لرینه چقمقلرینی جان ودلدن آرزو ایده‌مز.

قرغزلر ایگون‌دن کوبراك بورای صاچالار. وبعض وقت تاری صاچالار؛ اما صولی نی‌بیك آز صاچالار. قرغزیه‌ده زراعت اشی ٤٠ – ٥٠ یلدن بیرلی باشلانسه ده، تمام بغشی طامرلندیقی یوقدر. اشلامك قاعده‌لری ایله لایقنچه آشنا دگللردر. یرنی کوزدن صوقالاب قالدرمیلر. یرنی سیرمك عادتی بسبتون یوق کبیدر.

هرنه اولسه اولسون قرغز وقازاقلرتدریجا مدنیت کسب‌ایده‌لر. بوکون قرغزیه ده آوللر، وولصتلر واردر. تیزدن شهرلرده اوله‌چغی امید در. زراعت اشی ایله‌ده لایقنچه آشنالنورلر. فقط بو اشلرنڭ' آز اولسه ده' آلدان اولمقی مطلوبدر. یغشی یرلرگه قرغز وقازاقلرنڭ خواجه اولوب قالمقلری مطلوبدر. بوقسه قرغزیه وسبریه‌نی تعمیر ایدرگه یعنی بونلرده‌کشی حسابینی آرتدررغه وشهرلر بنا ایدرگه کوبدن قرار قویلمشدر؛ فقط بو کونگه قدر اول طرفلرغه اوز اختیارلری ایله کوچوچیلر یوق ایدی. خلقنی اول طرفلرغه کوچلاب کوچرمك ممکن دگل ایدی. بناء علیه اول طرفلرغه فقط یرر عیبلی کشیلرنی عیبلرینه کوره جزا ایتدوب کوچرمك ایله اکتفا ایدلدی. عیبلی کشیلرنی سبرگه یبره‌لر دیگان سوز بوندن قالمشدر.

بو صوڭ وقتلرده ۱۸۸۰ نچی یلدن باشلاب اوز اختیارلری ایله اول طرفلرغه کوچوچیلر اوله باشلادی. صوڭره ۱۹۰٦ نچی یل ۱۰ نچی مارتده فرمان ایمپراطوری ایله آسیای روس‌ده اولان خزینه یرلرینه کوچارگه' دین ومذهب فرقندن‌باشقه' هر کم‌گه رخصت‌ایدلدی کوچوچیلرگه حکومت طرفندن یاردم ایدیله‌چکی وعده‌ایدلدی. بونی کورگان خاخوللر' عموما، آسیا طرفینه آغیله باشلادیلر. تیز وقت بونلر قرغزلرنڭ یغشی یرلرینه خواجه اوله‌چقلردر. خاخوللر ایگون اشلرینی بیك یغشی بله‌لر. بیك طرش هم چداملی خلقدر. بو کبی خلقلر تعمیر ایدیله‌چك یرلرگه قصدا‌ده چاقریله‌در. سامارا گوبرناسینی تعمیر ایدلگانده بو طرف خلقینی زراعت گه اوگراتمك ایچون ایکاتیرینه جنابلری گرمانیادن نمسه‌لر چاقرغان ایدی. نمسه‌لر کلدیلر، لکن مهاجر خاخوللر قدری اش کورسته آلمادیلر.

مقدمك سامارا گوبرناسی ده کوچبه‌لو تاتارلر، چواشلر هم قالمقلر قولنده ایدی. بوکون ایسه بونلر یوق حکمنده‌در. سامار گوبرناسنده یرلی خلق باری ارنغه بردر.

ایر کون طوفلرنی تعمیر ایتمك هر وقت اولمشدرهم اوله‌چقدر. آنی پروتستلر وفلانلر ایله طوقتاتمق ممکن دگلدر. ایکی-اوچ عصر مقدم قزان گوبرنالری دخی بوش صحرا ایدی. کوبره‌گی کوچبه‌لولر قولنده ایدی، تعمیر ایدلگاچ خلق بیك تغزلاندی. برلی خلق زراعت‌دن قاچوب بر چیتده طوروب ایگ نهاریرلرگه خواجه اولوب قالدیلر. قولگزغه اتناغرافیه خریطه‌سی آلوب باقسا‌گز کوررسز: هر برده‌صو بویلرینی وشهر باقنلرینی وعموما یخشی برارنی روسلر آلغانلر. ایگ‌نهار برلر اجنبیلرگه قالغان. بو اش قرغزیه‌ده تکرار اولماسون ایچون قرغزلر اوزلری ایگ الك زراعت ایچون یخشی برلرگه اورناشوب، زاکون یولی‌ایله ایه‌لنوب قالمق لازمدر. قرغزلر غالبا شهرلردن براق قاچالار، بو اش اصلا مناسب دگلدر. شهر باقنلری کله‌جکه‌بیك قدرلی اوله‌چقدر.

قرغزلرنك بو کونگی اوطرشلری زراعت ایچون بیك موافقدر. روسیه حکومتینك ۹ نچی نوبابر قانونی ایله وجودکه چغاررغه طرشقان اوطار اصولینك عینیدر. فقط اوزلری یاراطوب اوطرغان یرلرنی آنلرغه خصوصی ملك ایدوب ویرمك لازمدر. قرغز طائفه‌لری حیوان آصرامق ایله برابر زراعتنی‌ده‌ترقی ایتدرسه‌لر، روسیه‌نك اقتصادی جهتدن ترقیسی ایچون کوب خدمت ایده‌چکلردر. قرغز یاشلری آغرانوم‌لقغه (زراعت‌عالمی بولمقغه) هم سیلسکو خازایستونی مکتبلرگه زیاده‌چه اهمیت ویرمك لازمدر.

حکومتده زیمسنوالی طرفلرغه آغرانوملر چغاروب قریه خلقلرینی اوطار معیشتینه اوگراندرگان کبی قرغز آراللرینده‌ده آغرانوملر کوندروب زراعت اشینه اوگراندرسه بیك یخشی اولور ایدی.

حکومت مکتبلرنده اوقوغان قرغز یاشلرینك بو بابده وطنلرینه کوب خدمتلرك تیمك ممکندر.

تجارت

اسلام تجارتی و اجنبیلر

دنیانگ هر طرفنده اسلام بایلقندن اجنبیلر فائده لنمکده‌در. مسلمانلر اوزلری بو بابده بیك کیروده قالمشلر. جمله‌دن بری، تجارتنی کوزدن کچوره‌لم: ترکستان طرفلرنده تجارتنك زور قسمی روس ویهودلر قولنده در؛ مصر وهندستانده انگلیزلر قولنده؛ ترکیه ده ایسه ینه اجنبیلر قولنده، خصوصا نمسه لر قولنده‌در.

بر نچه سنه لر مقدم استانبولده، نمسه تجارتلری بیك آز ایکان؛ بو صوك سنه‌لرده عقللره خیرت ویره‌چك درجه ده ترقی ایتمشدر. بو ترقی آلمانیا ایمپراطوربنك ایکنچی زیارتندن صوڭ باشلاندی. بر وقتلر ترکیه صولرنده هیچ بر آلمانیا کیمه‌سی یوق ایکان، بو صوك سنه‌لرده «دویچ لوانت لینی»، «آطلاس» قومپانیه لرینك وغیرلرینك پاراخودلری وجوده کلدی. بونلر ترکیه نك مارسیلیا، لوندره والیوروپول ایله اولغان تاله قچانغی معامله‌لرینی کسمکنی تلیلر.

ترکیه ده نمسه لر نك کوبایمکینه سبب بو کونه قدر، سلطان طرفندن آنلره کورساتلمش لطف وحمایه در، ترکیه ده نمسه لرنك عددی هر کون کوبایمکده در. حتی آناطولی ده ده کون بکون نمسه لر آرتوب طورادر. صوڭغی استاتسیقه غه قاراغانده، آناطولی تیمور یولی بوینده خیلی نمسه مهاجرلری یرلشمشدر. حیفا وحجاز تیمور یولی قریلرینه ده هر کون نمسه لر هجرت ایتدکلرینی ترك غزته لری یازالر. آناطولی غه نمسه لرنك هجرتی اوشبو روشچه دوام ایتسه، آز بر زمانده بش آلطی ملیون قدر نمسه، ترکیه یرینه یرلشوب، سعادتلرینی تاءمین ایلمچکلر در. الوغ ترکیه نك ایچنده کچوك بر گیرما نیا وجوده کله چکدر.

ترکیه ده کچکنه گنه کیبت آچغان بر نمسه ایناتهایه چق درجه‌ده ترقی ایته‌در. کیبتی مغازه گه مغازه سی بیوك تجارت اوینه ایله نه در. بایقوتدن الك آوستریا تجارتنده ترکیه ده فوق العاده بر صورتده ترقی ایتدی: بو کونده استامبولده یالوقه وابنبرغ تجارتخانه‌لرینك اسامینی هر کم بله در. وابنبرغ مقدمده قله قبوسنده کچکنه بر کیبتنك خواجه سی اولغان بو کون ایسه استامبولده مثلی

اولماغان الوغ بر تجارتخانه گه مالکدر. بونك ایله برابر آوروپاده غی بر قدر فابریك ودار الصناعت لرنگ وکیلیدر. بونلرنگ بو درجه ده مترقی بولولرینه سبب نه اولسه اولسون، بز بونك آندن بحث ایتمیه چکمز. فقط اسلام بایلقندن اجنبیلر شول قدر فائده لند یکلری حالده بوڭا قارشو مسلمانلر اجنبی بایلقلرندن دگل حتی اوز بایلقلرندن بیله فائده لنه آلمادقلرینه تعجب ایتمز. روسیه مسلمانلرنك غنه دگل ترکیه مسلمانلرنده بیله تجارتنگ بشقه لردن آرتده قالدقینه حیرتده قالامز.

بزم روسیه مسلمانلرینك تجارتده توبان درجه ده اولمقلرینه سبب فکرا متدنی اولمقلری در. بوڭاده سبب باش، تربیه ده اولان کمچیلکدر. آتالریمز بالالر بنی صنعت وتجارت ایچون اوسدرمیلر. آنلر قاشنده صنعت وتجارت الك آغیر والك فائده سز بر مسلك کورینور. بر فابریقه چی وبر کیبنچی اولمق ملا ومؤذن اولمقغه قاراغانده بیك توبان بر اش حساب ایدیلور. بناء علیه وطن وملتلرینگ ترقیسنی کونکان مسلمانلر خاتون قزلرینی تربیه ده قصور ایتماسکه تیوشلیدر. زیره بالالرنگ باش تربیه سی بونلر قولنده در.

یاڭلش فکرلر آرقاسنده کوب کشیلر صناعت وتجارتدن محروم قالدقلری کبی آرامزده بخشی غنه اش یورته باشلاغان کشیلرده، کوبسی، شول یاڭلش فکرلر آرقاسنده اشلرنده اقتصادی رعایه ایتمیلر. بیك تیز یورش وتورشلرینی اوزگارتوب رئس ماللرینی یوق بار اورنلرغه صرف ایده لر. شونگ ایچون اوزلرینگ یاکه آتالرینگ طرشوب تابقان ماللرندن بیك تیز آیرولالر. ایشنه اشنك بوجهتی بزنی آرتده قالدره در. بوقسه اقتصاد رعایه ایدیلورك اجتهاد ایدلسه، آز بر زمانده کوب سرمایه صاحبی اولمق ممکندر.

توغاندوقکم بای اولوب توغان؟ آمریقانك ملیونیرلری، روقفللری، پیه مورغانلری، ویلیاملری، قارنه کیلری وجون بەتلری توغاندوق صاحب ثروت ایدیلرمی؟ یوق هیچ بری ثروتسز ایدی، عریان ایدی؛ طرشدیلر، ملیونیر وملیاردیر اولدیلر. فقط ثبات ایله طرشدیلر. سعی واجتهاددن کیری قالمدیلر. فکرلرینه نه کلسه آنی موازنه ایله تطبیق ایتدیلر. آمریقانی ترگزدیلر. بزگه ده ممکن قدر طرشورغه، فکرلرمزنی تصحیح ایدرگه لازمدر. کیله چك نومرلرده یاپونلرنك تجارتکه نه درجه ده اهمیت ویردیکلری کورساتیله چکدر.

ا. بیکمییف.

تاموژنا، پوشلینا هم تاریف

«تاموژنا» دیب حدودده مملکتکه کرگان وچقغان ماللردن نالوغ‌لو جیبق ایچون تأسیس ایدلگان اورنلرغه دیورلر . دینگز یولی ایله کلگان ماللر ایچون تاموژنالر پورت‌لی یعنی کارابلر طوقتالا طورغان شهرلرده یاصالادر . قوری یولی ایله کلگان ماللر ایچون الوغ یوللر بوینده، خصوصا تیمر یوللر بوینده یاصالادر . خارجدن کرگان هم خارجگه چقغان ماللر بارچه‌سی تاموژنا اورنلرندن کچمك لازمدر . ماللرنی یاشروب تاموژنالردن چیندن چقارماسونلر ایچون، بتون حدود بوینه عسکرلردن کاردون یاصالادر .

تاموژنا آرقیلی اوتکان ماللردن خزینه‌فائده‌سینه آلنغان تولاولر «تاموژنی پوشلینا» دیه آتالادر. پوشلینا، یاکه تاوارنك بهاسندن، یاکه اولچاوندن وبعض وقت عددندن آلنه‌در . هر تاوار ایچون پوشلینا نك مقداری خصوصی قانونلر ایله تعیین ایدیله‌در . بو یله‌قانونلر بتون ماللر صانالوب، آنلردن تیوشلی تولاولر تعیین ایدیله‌در . اوشبونی کورستکان جدوللر «تاموژنا تاریفی» دیه آتالادر .

تاریفده ماللر جنسلرگه ونوعلرگه تقسیم ایدیله‌در. هر قایوسنده آغرلقندنمی یاکه بهاسندنمی آلنمق تیوشلکی بیان ایدیله‌در . کوبراك وقت پوشلینا، تاوارلرنگ بهاسندن آلنه‌در . خصوصا بر اسمده اولوب یخشیلق ونچارلقده تورلیچه اولغان‌نرسه‌لرده، مثلا: تکولگان یوملرده وماتیریه‌لرده بهاسندن آلونه‌در. جنسنده وبهاسنده کوب آیرما اولماغان‌نرسه‌لرده، مثلا: یرکومری، توز وچوین کبیلرده پود حسابندن آلنه‌در .

خارجگه چقارلغان ماللرنی عمومی قاعده بوینچه پوشلیناسز اوتکاریله‌در . هر حکومت اوز ماللرینگ چیتکه ممکن قدر کوب چقماقینی تابدر . شونگ ایچون مالنگ چیتکه چقماقینی پوشلینا ایله آغر ایتمیدر .

حتی بعض وقتلرده حکومت، چیتکه مال چقاروچیلرغه مملکت ایچنده ماللری ایچون، الکده آلنغان نالوغ وتولاولرینی ده قایتاروب ویره‌در . مثلا: اسپیرت وشکرنی چیتگه چقارغان تقدیرده آقسیز قایتاریلوب ویریله‌در . مگر، بعض وقتلرده، مستثنی اوله‌رق، بر لی ماللرغه‌ده چیتکه چقارغانده پوشلینا صالونه‌در . بو ایسه فقط مملکت ایچنده اشلنمکی مطلوب اولغان خام اشیالرنگ چیتکه چقمقینی منع ایتمك طوغروسنده در . آچلق یللرده چیتکه ایگون چقارمقنی‌ده اوشبو طریقه منع ایدیله‌در .

عادتده خزینه‌نگ چقغان ماللردن

کلیری بیك آز اولادر. تاموژنا کلیری نك زور قسمی هر حکومتده کرگان تاوار لرنك پوشلینا سندن حاصل اوله‌در. چیتدن کرگان ماللرغه پوشلینا تعیین ایتمك طوغروسنده، حکومت ایکی مقصد طوتیق ممکندر. ۱ نچی، خزینه نك کلیرینی کوبایتمك؛ ۲ نچی، مملکت ایچنده نیندایده اولسه بر تورلی صناعتنك ترقیسینه خدمت ایتمکدر. بو صوڭغی صورتده چیتدن کلگان ماللرغه پوشلینا، شول مقدارده تعیین ایدیله‌درکه: آنلر مملکت ایچنده اولغان، شـولوق ماللردن قیمترك اولورده. اوزینك قیمتلکی آرقاسنده مملکت ماللری ایله رقابت ایده آلماز.

اگر مقصد ایده‌رك یالڭز خزینه کلیرینی آرتدرمق طوتلسه اول وقت پوشلینا «فیسقالنی» یاکه «فینانسوی» دیب آتالادر. اگر خزینه کلیرینی آرتدرمقدن باشقه دخی پوشلینا واسطه سیله مملکت ماللرینه چیت ماللرنك رقابتلرینی بتورمك یاکه ضعیفلندرمك مقصد طوتلسه اول وقت «آخرانیتلنی پوشلینا» یعنی صاقلق پوشلیناسی، دیب آتالادر.

فینانسوی پوشلینالر، آرتق قیمت صالونماسه‌لرهم حاجه‌اصلیه‌لردن بیگراك زینت‌نرسه‌لرندن آلنسه‌لرضررلی دگلدر. بلکه بعض وقتلرده مطلقا لازمدر. زیره مملکت ایچنده یرلی خلقلر صناعت وتجارت حقوقی آلمق ایچون تورلی نالوغلر تولیلر. اگر چیتدن مال‌کرتکان کشیلرگه تولاوسزده تجارت ایدرگه امکان قالدرلسه، آنلری ترجیح ایدلمش ویرلی خلقغه ظلم ایدلمش اولور.

آوروپاده ۱۶ نچی عصر میلادی‌گه قدر تاموژنا پوشلینالری فقط خزینه‌گه کلیر آرتدرمق مقصدیله آلنمقده ایدی. ۱۷ نچی عصرده‌ایسه، تاموژنا پولیتقه غه خدمت ایته باشلادی پوشلینا یالڭز کلیر ایچون دگل بلکه، مملکت ایچنده گی صناعت وتجارتنی ترقی ایتدرمك وخلقنك سعادتینه سبب اولمق ایچون خدمت ایته باشلادی. بوکونگی تاموژنا لر بارچه‌سی اوشبو مقصدگه خدمت ایده‌لر. هر حکومت، چیتدن کرگان ماللرغه ممکن قدر کوب پوشلینا صالمقچی اولالر. مگر مملکت ایچون ضرور بولغان نرسه‌لرنی پوشلیناسز یاکه آز پوشلینا ایله‌ده کرته‌لر. مثلا: آچلق یللرده چیتدن کلگان ایگونلرنی پوشلیناسزده کرته‌لر. ایکی حکومت آراسنده برینه بردن کرگان ماللرغه آلنه‌چق پوشلینا ایکیسینك اتفاقی ایله تعیین ایدیله‌در. بعض وقت حکومتلر اوز آرا اتفاقغه‌کیله آلماینچه، اشلری صوغشـورغه یته‌در. کم قوتلی نك سوزی اوستکه چغه‌در. بو وقت فلان حکومت تاموژنی پولیتیقه ده غالب کلدی، دیلر.

روسیه و ترکیه تجارتی

اداره نڭ اوزگارمکی ایله ترکیه‌ده کوب نرسه‌لرگه احتیاج کوریله چکی، روسیه نڭ بعض نرسه‌لری ایچون ترکیه بازارلرنده اورن اوله چغی، بناءً علیه روسیه حکومتینه ترکیه‌گه قاراشنی اوزگارتمك لازم اولدیغی بورنچی نومرو اقتصادده بیان ایدلمش ایدی. بوکون معلوم اولدیغینه‌کوره، بو اشلر بارچه‌سی وجودکه چغوب کیله‌در. روسیه نڭ افکار عمومیه‌سی عثمانلیلر ایله دوسلتشیق طرفنده‌در. عثمانلیلرده بوندن باش‌تارتمیلر. کامل پاشاده مجلس مبعوثانده سویلگان چاغنده روسیه حکومتینه ابراز تشکر ایتدی.

بوکون قونصللرنڭ هم سیاحلرنڭ خبرلرینه کوره: ترکیه‌ده کوب نرسه‌لرگه احتیاج کوریله باشلادی. مثلا: عسکرلرگه آط کرك؛ صالداتلرغه کییم ایچون صوقنا کرك؛ تیمر یوللر ایچون اشپاللر کرك؛ ضابطلرنڭ مادی حیثلری یخشیرتلغانغه کوره، آنلرغه زامشپو چانقه‌لری کبی نرسه‌لر کرك. ترکیه بونلرنڭ بارچه‌سینی چیتدن آلادر. شونڭ ایچون اجنبی حکومتلر استانبولغه واروب طاوار موزیلری یاصاغانلر. بزم روسیه دخی بونلردن قالشمغان: روسیه‌نڭ مانوفاکتورا فابریقانتلری اتفاق ایله استانبولده ویستافکه آچدیلر. عثمانلیلرغه روسیه طاوارلرینی کورساتدیلر.

لکن ترکیه‌دن قایتقان سیاحلرنڭ سوزلرینه کوره، ترکیه ایچون مانوفاکتورانی ایکنچی روشده یاصارغه تیوش ایکان. ترکیه‌گه دیگان قزل مالنڭ ماده‌سی یخشی اولماسه‌ده نفیس روشده اشلانسون؛ بهاسی آرزان اولسون؛ اینی کیك اولسون: ۸۰ سانتیمتردن ۱۲۰ سانتیمترگه قدر اولسون. صوکره ترکیه بازارلرنده یخشی آغینتلر طوتارغه هم تجارت بانقه‌سی آچوب تجارت موزه‌سینی گیرمانیه‌لولر کبی دائمی تونارغه تیوش ایکان.

ترکیه‌ده بوکون آپناوی‌سودالر، اوشبو فیرمالر قولنده‌در: عبدالله افندی، پانتیلکیان، ماناسیان، اوروس‌دی-واك، آستراد جیان، شامباند جیان، سیمرد جان، توپولیان‌در. بونلرنڭ فامیلیالرندن معلوم اولدیغینه کوره کوبسی ارمنلردر. دیمك، ترکیه تجارتینڭ الوغ قسمی ارمنلر قولنده‌در.

الك زمانلرده بزم روسیه‌ده عسکرگه صوقنا قویمق اشینه بزم مسلمان فابریقانتلرده قاطناشه‌لر ایدی. بونلر بوکون ترکیا ایله‌ده مخابره ایتسه‌لر بلکه، فابریقلری ایچون یخشی زاکازلر تابارلر ایدی. یوسف آقچورین جنابلری استانبولدن محترم «وقت» غزته‌سینه یازغان مکتوبنده

عسکرگه آط قوبار ایچون بر کشی کرکلکنی یازادر. واقعا: هر برگه آط روسیه‌دن جیولادر. مسلمانلردن بر غیرت ایه‌سی چقوب، بو طوغروده ترکیه ایله عقد یاصاسه پك بخشی اولور ایدی. عسکرگه مال قویمق پك فائده‌لی اشدر. روس ویاپون صوغشی یللرنده طومسکی کشیلرندن بری آط قویوب بخشی غنه ثروت حاصل ایتکان ایدی.

حاضر وقتیدر؛ شوکا کوره مطبوعاتده روسیه وترکیه تجارتندن کوب بحث ایدیله‌در. یاریشه طورغان وقت حاضردر. ترکیه بازارلرینی حاضر کم قولغه‌آلسه صوکره فائده‌سینی ده شول کوره چکدر. بزم مسلمانلر خارجی تجارتدن قورقماسقه تیوشلی: الك فائده‌لی تجارت - خارجی تجارتدر. قزاننك کوزگه کورینوب کلگان بایلرندن برنچه‌سی ترکیه ایله اولغان مناسبتلری آرقاسنده کوزگه کورینوب کیله‌در. خصوصا پوسطفکا اشلرنده آلدن آقچه ده ویره‌لر. فقط اشنی بخشی بلمك ده یرینه یتکروب ممنون ایتمك لازمدر. صوکره ترکیه‌دن روسیه ایچون مناسب مالرنی چغارمق ممکندر. مسسینا هلاکتندن صوکره تافانروغ بازارلرنده ترکیه‌نك لیمون وپورتقال (افلبسون) لرینه‌ده یول آچیله‌چقدر. فقط کتوره بلوچی وکتروچی کرك.

....

آقسیا و آبلیغاتسیه

آقسیانیرنی قامپانیالرنك رأس مالری یازو آرقلی جیوله‌در. قامپانیانی تأسیس ایدوچیلر حکومتدن رخصت آلغاچ پایلرنك بر مقدارینی اوزارنده قالدرغاننك صوکنده، قالغانلرینی خلققه عرض ایته‌لر؛ شول وقت اشکه کریشورگه تلاگان کشیلر هر قایسی نه قدر پای آلورغه تلادکلرینی معلوم ایدوب یازیله‌لر. صوکره آنی آلغاچ تیوش قدر آقچه‌سینی طابشره‌لر. پایلرنك مقداری عادتده صفرلی رقملر ایله یوریدر. مثلا ۱۰۰، ۲۵۰، ۵۰۰ صوم دیمك کبی؛ یازیلوچی کشیلر پای آقچه لرینی تماما طابشرغاننك صوکنده هر پای ایچون مخصوص سند کاغدلری آلالر. بو کاغدلرنی آقسیه دیب وآکا خواجه اولغان کشیلری آقسیانیرلر دیب آتالادر. آقسیه‌لر، آقسیه خواجه سینك اش‌ده اورتاقی وار ایکانچیلککه شاهددر.

کوب وقت اشنی باشلامق ایچون رئس مالنك (سرمایه‌نك) بارچه‌سی بر یولی کیراك اولمیدر. موندی صورتلرده یازیلوچیلر یازلغان صوملرنك بعضیسنی غنه. مثلا یوزگه ۲۵ یاکه ۵۰ صوم غنه توله‌ب طورالار. بو وقت آنلرغه آقسیه اورنسینه «ؤریمننی

سویدیتلستوا » اسمنده وقتلی سند کاغدی ویریله در ، صوڭره بر تعیین ایدلگان وقتقه قدر آقچه لرینی تمام توله ب بتورگان کشیلرگه آنی آقسیه ایله آلشدربلادر.

اگر بازلغان وقتده بازلوچیلر کوبراك یازلسه لر، مثلا: مڭ آقسیه کرك اورنغه بش مڭ آقسیه یازلسه، اول وقت هر کم گه بر تیگز کیمتلور؛ هر کم اوزی یازلغان قدرینك بش‌دن بربنی آلور.

آقسیه اسملی هم اسمسز اولمق ممکندر. اسملی آقسیه‌لر ده خواجه سینڭ یعنی آنی آلوچینڭ ژوانیه سی، اسمی، آتاسینڭ اسمی هم فامیلیه سی یازلمق لازمدر. اسمسز آقسیه‌لرده بونلرنڭ هیچ بری یازلماز. فقط روس حرفی ایله « نا پریدیا ویتلا » دیب یازلغان اولور. هر کمنڭ قولنده اولسه شونك ملکی حساب ایدیلور.

اسملی آقسیه‌لر قولدن قولغه کوچوب یورمك ایچون بیك مناسب دگلدر. زیره خواجه سی آلشنغان صایون ناتاریوس‌ده نادپیس یاصاتمق هم هر بر مرتبه سنده قامپانیه نك پراولینیه سینه یازوب آقسیه نك ایکنچی قولغه کوچدیکنی معلوم ایتمك لازمدر. اسمسز آقسیه لرده ایسه بونلرنك هیچ بری لازم دگلدر؛ شونڭ ایچون آقسیه‌نك بو قسمی بیك اوتملیدر.

اگر قامپانیانك باشده تعیین ایدلگان سرمایه سی آزلق ایتسه اول وقت حکومتنك رخصتی ایله یاڭا آقسیه لر چقارمق ممکندر. لکن کوبراك وقت بویله صورتلرده کرك قدر مالنی قرض غه آلونه در. قرض آلمق ده آقسیه چغارمق کبی یازو طریقیله اجرا ایدیله‌در. بو وقت یازلوچیلرغه ویرلگان سند کاغذلری آقسیه دگل، بلکه « آبلیغاتسیه » دیب آتالادر. آبلیغاتسیه آقسیه غه بتونلای بشقه در. آقسیه خواجه‌لری اشکه کامل خواجه اوله لر. آقسیه‌لری مقدارنچه اشنڭ فائده وضررینه اورتاقلاشالر هم خواجه اوله رق شرکتنك عمومی مجلسلرینه حاضر اوله‌لر، مجلس‌که قویلغان مسئله لرده طاوش ویره لر. مگر طاوش غه مالك اولمق ایچون بیلگولنگان مقدارده آقسیه‌لرغه مالك اولمقلری شرطدر. عادتده اون دن ایللی گه قدر آقسیه نی مالك اولغان کشی طاوش غه ده مالك اولادر.

اما آبلیغاتسیه خواجه‌لری فقط شرکتکه بورج ویروچی حساب ایدیله‌لر. شونڭ ایچون شرکت که ویرگان آقچه‌لرینڭ صومینه دورت تیندن آلطی تین گه قدر فائض آلالر. شرکتنك فائده وضررینه قاتناشمیلر؛ آبلیغاتسیه لری نه قدر اولسه ده، شرکتنڭ مجلسلرنده طاوش غه مالك اولمیلر. مگر تیمریول شرکتلرینه حکومت آقچه ویرگان اولسه

وکیلی آرقلی آڭا مجلسلرنده طاوش غه مالك اولادر.

آقسبه و آبلیغاتسبه‌لر بانقه‌لرده‌هم بیرژالرده هروقت صاتلوب طورادر. آرتق آقچه‌سی اولوب ده مشغلسزگنه اش‌که قاطناشورغه تلاگان کشیلر ایچون بونلر یخشی فائده‌لیدر.

صناعت

صناعت طوغروسنده امام غزالی فکری

امام غزالی حضرتلری احیاء علومده دیور: « خلقنڭ مقصود طوتقان نرسه‌لری دین ودنیا در. لکن دیننڭ نظامی دنیانڭ نظامندن باشقه ممکن دگلدر. زیرا دنیا آخرتنڭ مزرعی یعنی ایگونلکی‌در. دنیا اشلرینڭ نظامغه قویلمقی فقط آدملرنڭ اشلری آرقه‌سنده اولور. آدملرنڭ اشلری یعنی صنعت وحرفتلری اوچ قسمدن آرتق هم کم دگلدر. بونلرنڭ بری اصول درکه، بو عالمنڭ آندن باشقه طورمقی ممکن دگلدر. بونلر دورت نرسه‌در. ۱ نچی: زراعت ایمك ایچون لازمدر؛ ۲ نچی: توقیمق کیونمك ایچون لازمدر؛ ۳ نچی: بنا توزیمك، طورمق ویشامق ایچون لازمدر؛ ۴ نچی: سیاست، اسباب معیشت اوزرینه معاونت ایدشمك هم اجتماع ایچون لازمدر. ایکنچی قسم بو دورت صناعتکه خدمت ایده‌دوچی هنرلردر. مثلا، تیمرچیلك زراعتکه وباشقه‌لرینه قورال حاضرلمك ایچون خدمت ایده‌در؛ یون ارلمك، توقیمق ایچون یاردم ایده‌در. دیمك صناعتنڭ بو قسمی اشکه حاضرلك کوره طورغان قسمی‌در.

اوچونچی قسم مذکور اصولنی تمامغه یتکروچی هم اڭا زینت ویروچی قسمدر. مثلا، طارندرمق، ایکمك صالمق زراعتنی تمامغه یتکرادر. بومق وجولامك توقلغان نرسه‌لرگه زینت ویره‌در. برده یشامق ایچون بونلرنڭ کرکلگی انسان ایچون اعضالرینڭ کرکلگی درجه‌سنده‌در. »

غزالی حضرتلرینڭ اوشبو فقره‌لرینی اوقغاندن صوڭ احوالمزنی بر کره کوزدن کچوره‌ام: زراعت اصولی بزده

مکملمیدر ؟ آنکا قوراللر حاضرـلیه چك قدر تیمورچیلك بزده وارمیدر ؟ ایگو نلرمزنی طارندرمق ایچون کملرنك تکرمانلرینه محتاجلرمز ؟ شهرلرده ایکمك وکومچ لرنی کملر قولندن آشیمز ؟

کیوملك نرسه لری حاضرلمك ایچون بزلرده نه قدر فابریقه‌لر واردر ؟ یون ارلمك یا که توقیمق اشلری بزلرده لایق درجه‌سنده میدر ؟ بومق وجولاملك بابنده ترقیمز نه قدردر ؟

بنالر توزیمك ایچون لازم بلك بزده وارمیدر ؟ فن معماری ایله آشنالغمز نه قدردر ؟

صوڭره امام غزالی حضرتلری ایکنچی یرده دیور : « دنیا اشلرینك قوامی ایچون کرکلی فنلر فرض کفایه‌در. مثلا : طب علمی ایسانلکنی صاقلامق ایچون ضروردر . حساب علمی هر تورلی معامله‌لرده هم وصیت ومیراث تقسیملرنده کرکلی‌در . شونك ایچون بر شهر خلقنده بو علملرنی بلگان کشی تابولماسه شهر خلقی بارچه سی گناهلی اولورلر . اگر آرالرندن بری بونلرنی برینه کلتورسه باشقه‌لردن فرض ساقط اولور . بزم طب ایله حسابنی فرض کفایه‌در دیدکمزه تعجب ایتمه‌گز . زیره صوقالامق ، توقیمق وسیاست کبی اصول صناعتلر دخی فرض کفایه دندر . حتی قان آلمق وتگو تکمك کبی هنرلر بیله فرض کفایه‌در . زیره بر قریه خلق آراسنده قان آلوچی اولماسه آنلر هلاکتکه دوشاچکلردر واوزلرینی اختیارلری ایله هلاکتکه صالمق آرقه‌سنده گناهلی اوله‌چقلردر . »

ایشته حجة الاسلام لقبنی آلمش ، فلسفهٔ دینیه‌سی ایله مشهور امام غزالی حضرتلرینك صناعت وحرفت بابنده بوندن سکزیوز ییل مقدم دیدیکی سوزلری اوشبودر . بز بوڭا شرح ایتمك‌نی لازم کورمیمز .

بخاراده هنر وصناعت

آوروپا لولرده هنر وصناعتنك اوزینه مخصوص مکتبلری بولا ؛ هر نوع صناعتنی شونده اوقوب اوگره‌نه‌لرده اشکه باشلیلر وعقللر حیران قالورلق هنرلرنی میدانغه قویالار. بخاراده ایسه ، هنر وصناعتکه مخصوص مکتبلر یوقدر . صناعت طارانورفه طربشه‌طورغان جمعیتلر تاسیس ایتمك ده یوقدر . درست‌ایسکی بخارا ثروت، قوت ، هنر وصناعتی ایله بتون دنیاغه فائق اولمشدر . لکن طالعسز بر باد اولغان بخارانك خلقی صوڭغی کونلرده اقتصادی محاربه میدانینه چقوب بارشمد

یقلورندن تنزل گه یوز طوتمش وصناعت
لربده پارو القتریق قوتی ایله مغلوب
اولمشدر . پاروالقتریق زماننده ال
ودوه کوچی ایله اش کوروچیلرنگ
مغلوب اولمقلری البته غریب اش
دگلدر .

بخاراده حاضرگی کونده الگ برنچی
هنر باغچوانلقدر. بخارا مملکتینگ طوپراق
وهواسینگ یخشیلغی یغمورلر اولماسه‌ده،
قار طاغلرندن آققان صولرنگ موللغی
وباغچه چیلرنگ ایرنمایندچه اشلاولری
آرقاسنده کوپ تورلی میوه‌لر یتشمکده
در . باغچه‌چیلر قاون ، یوزم ، آیوا ،
شفتالی ، آرمود و آلمالرنگ هر بر نو
عسنی کلبتلی صورنده یتشدروب یل
ایلانگانچه سؤیژ کوینچه صاقلی آلالر .
بخاراده میوه ایچون مخصوص بازارلر
واردر . بونلرده ساتوچیلر همه‌سی سا
رتلر در ، قش کوننده قاون‌نگ بهاسی
۱۵ تین در . لکن بو قدر میوه‌لرنی
روسیه ایچلرینه وسبریاغه ایلتوب فائده
ایتوچیلر سارتلر دگل،ارمنلر ویهودلردر.
ایشته شورا سی جای تأسفدر.

طولا باصمق ادره‌س ، بیقاساب
وکبندر طوقیمق ، غایت نچکه یفاک باو
لقلر صوقمق بخارانگ ایکنچی درجه
هنرلریدر . بونلرنی اشلاگوچیلر هر
بری ایرلر اولوب ال قورالی وال
کوچی ایله میدانغه چغارالار. بخاراده
خاتون قز بیک یالقاودر . آنلر قوللرینه
ایکنه طوتوب تکش یا که چیکش ده
اشلی بلمیلر. صاندالی آستینه کروب یلنوب
اوطورودن وقتلری کوب آرتمیدر. صاندالی
صارتلرنگ پیچلریدر - ایدان اورتاسنه
بربرکه اوتلی کومرصالوب اوستینه برتاباناق
اوستال قویالار. صوگره آنی‌زور یورغان
ایله طومالاب آستینه کروب یلنوب اوطورا
لر. دیمک ، آدملرنگ یارمی صالقونده
ویارمی اسسی‌ده طورادر.

بخاراده یفاک باولقلر، شارفلر شول
قدر نچکه، نازک ونفیس روشده اشلنمکده
درکه بو کونگی آوروپا معرفتی ایله
اشلنگان نرسه‌لر بونگ برابرنده هیچ
شیء دگلدر.

روسلر کلمزدن الک بخارا مملکتینگ
خلقی چالمالق بوزدن باشقه آوروپا نر
سه‌لرینه هیچ محتاج اولمادیلر، چالمالق
بوز انگلتره‌دن کیله طورغان بولغان ؛
حالا منقاللقی سله دیه مشهوردر. کولمك،
اشطان، چیکمان، چاپان، پوستون، ملل،
ایتوك ، چیتوك کبی نرسه‌لرنگ بارچه
سینی اوز قوللری ایله یاصاب کلگانلر.
بوکونگی صحراوی خلقنگده کوبسی
اوشبو طریقه در.

فقط بو کونده مسقوه ، وارشاوفابر
یقه‌لرینگ ماللری بخارانی طوترغانغه
کوره ال هنرلرینه بازارلر یا غلانوب
فابریقا ماتیریالری مودافغه کرمشدر.

بخاراده فابریقالرنگ یوقلغندن
مامقلرینی خام کوینچه روسیه‌که صاتالرده

اشلنگاچ اوزلروك کبری قایناروب قیمت
بها ایله آلورغه اولگوره آلمیلر.

بخارا نیری سوداسی ایله مشهور
در. بتون بخاراگه بر « قارا کول سرا
یی» وار، آنده ده نفیس روشده ایلا
نوب تمام اولوب چقمیدر، بتون بخاراگه
قزانلی ابراهیموفلر نگ (وافکان ولایتیك)
برکون زوادی وار، اولده کچکنه گنه.
دیمك، تیر بلرده بخارادن خام کوینچه
چقاریله‌لر.

بخارانگ باقردن یاصالغان قومغانلری
وقومغان صورتنده گی صماوارلری،
زور بلند طاوشلی تره‌للی (شانغراوق)
لری پچاقلری وبشقه شوندی اسبابلری
نق، چداملی وحیله سز اولادر. بتون
مملکت فقراسی، دیورلك اوز قوللری
ایله یاصالغان صماوارلرندن ایچه‌لر.
اوز قومغانلری ایله یوونالر، باشقه‌لرغه
میدان یوق. بخاراده کوك چای معرو
فدر. آنی کاسه‌لر ایله ایچه‌لر؛ اول
کاسه‌لر ایسه اوزینه بر تورلی اولوب
قطای وهندستان طرفلرندن کیله‌در.
روسیه کاسه‌لری اول قدر مقبول
دگلدر.

قول ایله اشلنمکده اولغان تیمرچیلك
صنعتی بخاراده بیك ترقی ده‌در. شاید
هیچ بر وقت بته‌چك دگلدر. کتاب
توبلامك اشلری غایت نفیس وچداملی
اهلنه‌در. زینت ونقش توشرمك بخارا
خلقینك اتا بابالرندن قالغان قیمتدار
بر صناعتلریدر سارتلرنی بو صناعتلری
ایله‌نه قدر مدح ایدلسه کنه آز اولاچقدر.
آثار عتیقه گه منسوب زور، زور بنا
رتلرنك، بیوك مسجد ومدرسه‌لرنك
بنالرینی، هندسه‌لرینی و دیوارلرینه
یازلغان یازو نقشلرینی کورگانده
نمسه مهندسلری ایله فرانسه نقاشلرینك
ده عقللری حیران قالمازلق دگلدر.
شول صناعتلرینی سارتلر حالا اونوتقانلری
یوق. جناب‌الله بونك ترقیسینی نصیب
ایتسون!

اویلرینی طشندن قاراغانده با-
لچقدن اویلگان آزبارلر، دیب ظن
ایدرسن؛ لکن اچینه کرگاچ زینت
ونقشلرینی ونقش طرزی ایله تصویر
ایدلگان یازولرینی کوروب شونده
بولنمق ایله اوزگنی بختیار صانارسن.

آوروپانك رسم قورسلرندن خبری
ده اولمغان عادی عوام سارتلرینك بوبله
هنرلرینی کوردکده آنلرنك استعداد
فطری وقابلیتلرینه حیران قالماق ممکن
دگلدر؛ ایشته شول وقت هرکم بونلرنك
قابلیتلری باشقه‌لرنقندن آرتق اولدیغیله
قائل اوله‌چقدر. فقط شوراسی تأسف
ایدیله‌چك حالدرکه: ایسکی خانلردن
یادکار اوله‌رق قالغان عمارتلرینی تربیه
ایتمیلر. توزاتمیلر؛ کوبسی زلزله
سببلی یاکه غایت ایسکیله‌کندن اوزلکندن
ایشیلوب خراب اولالر ایمش.

« عبدالکریم سعیدف »

گوزل ایشلر

تیگوچی اصنافی کبتسکان صاین دوشمکده اولدیغی معلومدر ؛ بو حالنی آلشدرمق وصناعتنك رواج وترقیسینه خدمت ایتمك قصدیله اصنافك کوب اعضالری «شرکت» صورتینه کیرگه واقتضاء زمانغه کوره اش اشلرگه تشبث ایتدیلر . غزته مزنك محرری (اسماعیل افندی جنابلری) ده تیکوچی چراغلغنه هم شرکتکه اعضا یازلدی .

اصلاح وبا ثارو علامتلری شهرمزده کوربله باشلادی، جمله دن بری افکار جدیده ایه‌سی کنجلردن مخورلی ستار افندی ایله بالچی مرتضی افندی چوراپ اورمك ایچون مخصوص مکمل ماشینه‌لر کتورتوب بر صنعتخانه آچقانلر. بو ماشینه‌لر ایله اورته درجه چالشمق ایله بر آدم ایرته‌دن کیچ‌که قدر، مکمل فابریقه چوراپلرندن اون پار چوراپ چیقاره آلاچقدر . درست بزم قول ایله ایکنه‌لر ایله بر آدم یالگز بر صگارها که بر پار عادی چوراپ میدانه کتوروب پك عادی بر ایش چیقاره بیلدیکی حالده، بو ماشینالر ایله مکمل چوراپلر یعنی پاری اوتوز قرق کاپکلك چوراپلردن اون پار چیقاره بیلمه‌سی آراسنده بیوك فرق واردر. افندیلرنك صنایع خصوصنده تجددکه دوغری آتدقلری

بو آدیملرنڭ ملت ایچون نه قدر ، گوزل بر نمونه اولدیغنی تقدیر ایده‌رك موفقیتلرینی تمنی ایدرز .

«ترجمان .»

صناعتکه اوگراتمك

بالالرنی صناعتکه اوگراتمك ایچون ایڭ قسقه یول: آنلرنی-ایکی اوچ یل صناعتچی‌لر قولینه ویروب اوگراتدرمکدر. معلومدرکه، هر طرفنك اوزینه مخصوص صناعتی واردر . هر طرف خلقی شول اوز طرفلرنده مقبول اولغان صناعتلرنی اوگراتمك تیوشدر . کوب وقت بر یرده تورلی' تورلی صناعتلر اولادر . بونلرنڭ بارچه‌سی ایچون مکتبلر بنا" ایدوب بالالرغه اوقوتمق پك مشکل اشدر . بو اولغان تقدیرده ده بیك کوب وقتلر صوڭنده اولا چقدر. والحال بزگه صناعتنڭ کرکلکی بوکوندر. شونك ایچون اڭ مناسب یول : بالالرنی برده وقت اوتکارما ینچه اوز طرفلرنده وار هنرچیلر قولینه ویروب اوگراتدرمکدر.

اگر اوگراتورلك هنرچیلر مسلمانلردن اولماسه اول وقت چیت ملت قولینه ویروب بولسه‌ده اوگراتدرگه بارامه کرك . زیره

آلدمزده . فقط ایکی یول واردرکه، برنچی: بالالرمز یاش چاقلرندن هنرسز قالوب بر آز اوسکاچ شهرلرگه کیتوب چیت ملتلر خدمتنده . بتون عمربنی کچورمکدر . ایکنچیسی : بالا ایکان وقتنده چیت ملت کشیلرندن بر - ایکی - اوچ یل صناعتکه اوگرانوب صوڭره قالغان عمربنی اوزاوبنده . اوز اختیارنده کچورمکدر . بو ایکی یولنڭ هر ایکسنده . ضرر اولسه بونلرنڭ اولگیسنده اولغان ضرر البته کوبراکدر. بناء علیه ایکی ضررنڭ یکلراکینی اختیار ایتمك قاعده . سینه بناء اوشبو ایکنچیسی ایله عمل ایتمك تیوش اولور.

بزلر سوکلو بالالرمزنی هنرلی اولسونلر ایچون چیت ملت قولینه ویرسهك، فقط بو اش بر اون یلغه قدر واردر. صوڭره مسلمانلردنده یته‌چك قدر صناعتچیلر یتشکاچ بوڭا حاجتده قالماز.

اگر جناب تعالی نصیب ایدوب مسلمانلردن هر تورلی هنرچیلر یتشسه‌لر بتون بازارلرنی مسلمانلر اوز قوللرینه آلاچقلرنده شبهه یوقدر. زیره چیت ملتلر بیك ایچکی ایله هم اخلاقسزلق ایله مبتلیدر. مسلمانلرنڭ بو ایکیدن صاقلانوب اشلرینی آلغه بیبارمکلری امیدلیدر.

هرنه اولسون بو کوندن باشلاب بزگه صناعتگه بابشمق لازمدر. بزنڭ سعادتمز صناعتده‌در. دگل یالگز بزنڭ سعادتمز دنیاده هر تورلی خلقنڭ سعادتی صناعت آرقاسنده‌در. صناعت بتون اشنڭ روحیدر. بونڭ بویله اولدیغنی بزم روسیه‌ده عمومی زاباستوفقا وقتنده کورندی دگامی ؟ بش آلطی کون صناعتچیلر اش طاشلادیلر بتون روسیه‌ده اشلر طوقتالوب هر اش روحسز اولوب سکونت ایچنده قالدی. بونڭ ضرری یوز قرق ملیون خلقغه سرایت ایتدی.

ایشته بزم مسلمانلر هنر اوگرانمدکلری ایچون اوزلرینه عمرلك زاباستوفقانی اختیار ایتکانلر. بوده اولکسی کبی ضررلیدر. لکن بونڭ ضرری بارچه‌غه دگل، فقط مسلمانلرغه‌در. مسلمانلرنڭ جبلی زاباستوفقالرندن باشقه‌لر فائده ایته‌لر.

بو یل یاکا یلدر. اوشبو یلدن باشلاب معارف وترقی سوچی مسلمانلر اهالیمزده صناعت اشلرینی قوزغالتدرورگه اجتهاد ایتسه‌ك بلکه حیاتمز بر درجه تأمین ایدیلور ایدی.

یاش بالالرده صناعتکه محبت

بالالر یاشدان اویناب اوسدکلری اوبن آراسنده کوبراك صناعت ایله شغللندکلری هر کمگه معلوم براشدر.

بو کون غزته‌لرنڭ یازدقلرینه کوره:
پتربورغده بر روس نڭ ١٤ یاشلك
اوغلی یوغالمش. نه قدر ازلاسه‌لرده
تابا آلماغانلر. صوڭره بر نچه کوندن
صوڭ بالانڭ آتاسی خط آلغان «:اوغلوڭز
بیك قابلیتلی در. هواده اوچمق ایچون
قوراللر یاصارغه اوگرنمك اولادر.
اگر سز راضی اولساڭز بز اوز
صناعتخانه مزده. آڭا لازم معلوماتنی
اوگرتمکچی بولامز» دیگاننده «دیلا
فرانژ» دیب امضا قلغان. دیلافرانژ
پاریژده هوا کیمه‌لری یاصاو ایله
مشغول کشی در. مذکور بالا هوا
کیمه‌لری طوغروسنده یازلغان رساله‌لرنی
اوقوب آڭا محبتی دوشوب آتا آناسندن
قاچوب پاریژغه کتکان ایمش. ایشته
صناعت شوقی ایله نه قدر مشقتلرنی
اختیار ایده‌لر. بویله شوق هر بالاده
واردر. فقط آنی قوزغاتا بلمك لازمدر.

قریه معیشتی

قریه معیشتی ایله شهر معیشتی آرا
سنده نه قدر فرق وار اولدقینی کورمك
بر کره استاتستیقه نی کوزدن کچورمك
کافیدر؛ قریه مسلمانلری دائما آرتوب
توردقلری استاتستیقه دن معلوم اولدیقی
کبی قریه‌لرنڭ اوسولرندن کوز ایله
کوربده معلومدر. اما شهر مسلمانلری
هر یرده آرتمیدر؛ بلکه بالعکس کیمیدر.
مثال ایچون سمار امسلمانلرینی کوستره‌لم:
١٨٨٨ نچی یلدن باشلاب ١٩٠٨
نچی یلغه قدر مجموعسی ١٧٨٩ ولادت
اولمشدر. اما وفات ایسه ٣٦٨٩ عددر.
یعنی بر گه ایکی الوش آرتوقدر:
سمارا گوبرناسنده هر یل یوزگه
ایکی کشی آرتوب تورغان وقتده.
سمارا شهرنده مسلمانلر هر یل کیموب
توردر. لکن یوزگه ایکی دگل، بلکه
یوزگه یوز کیمیدر. اگر چیتدن کیلو
چیلر اولماسه‌لر ایدی بو کون سماراده
مسلمان قالماغان اولور ایدی، ایشته
انقراض دیوب بونی ایتورلر. بو منظره
یالڭز سمارده غنه دگلدر؛ کوب شهر
لرده بونی کورمك ممکندر. بونڭ باش
سببی شهرلرده معیشتنڭ آغرلقی، فاتیر
لرنڭ واوطونلرنڭ قیمتلگی‌در. بونڭ
ایچون کوب کشیلر ناچار ویوۋش یر
لرده تورورغه مجبور اولالر. بویله
یرلرنڭ صحتکه تأثیری اولدیقی فن
طب ایله ثابتدر.

«فقر وضرورت انقراض‌غه سببدر» دیگان کشیلر بویله حاللرنی ملاحظه ایدوب دیه‌لر. بناء علیه قریه‌خلقی اوز سعادتلری ایچون اوز معیشتلرینی توزاتورگه اجتهاد ایدوب شهرلرده وقتلی وقتسز اوسنرا اورگه حاجت قالدرماسه‌لر ایکان!

زراعت

نباتات آزقنی قایدن آلادر

کچوک بر اورلوقدن الوغ بر آغاج یاکه الوغ بر نبات اوسدیکی هرکم گه معلومدر. کچوک بر اورلق الوغ بر آغاج اولمق ایچون طبیعی اوزینه باشقه یرلردن آزق وماده آلورغه مجبوردر. لکن قایدن آلادر.

البته نبات اوزینگ اعضالری تارالغان واورناشقان یرلردن آزق آلادر. ایکنچی عباره ایله دیدک: تامرلری آرقیلی یردن، یافراقلری آرقلی هوادن آلادر. بوگا قاراب نباتاتنینگ آزقلری ایکی صنفغه آیریله‌در. برنچیسی یردن آلنغانلری کول قسمی وغیرعضوی قسم، دیب آتالادر. اما هوادن آلونغانلاری عضوی قسم، دیب یورتیله‌در.

نباتاتنی یاندرغان وقتده آنگ یردن آلنغان آزقلری کول صورتنده قالادر. فقط بیک آز قسمی هواغه اوچادر. شونگ ایچونده آنی کول قسمی دیب آتالمشدر. عضوی آزقلر ایسه یاندرلدقده هیچ قالدرماینچه توتون ایله اوچوب یوق اولادر.

نباتات یردن آلا تورغان آزقلرینی، تامرلری آرقلی آلادر. لکن بو آزقلر تحلیل ایدلمش حالده اولمق لازمدر. یوقسه تحلیل ایدلمگان آزقلرنی تامرلر اصلا قبول ایتمایلر؛ یاکه قبول ایتسه‌لرده بیک آز مقدارینی بیک اوزاق وقت ایچنده آنی اوزی تحلیل ایتگاننک صونگنده قبول ایته‌در. کوب نرسه‌لرنگ تحلیل ایتلوی صو ایله‌در. بوندن معلومدرکه یر اوزی نه قدر بخشی اولسون منبت اولسون ونه قدر بخشی تسمید ایدلمش اولسون آنده آزقلرنی تحلیل ایدرلک یوشلک اولماسه بخشی محصول ویرمیه‌چکدر.

یرنی اشلامک آنده یوشلکنی کوبراک حاصل ایتمک هم صاقلامق ایچوندر. بعض یللرده یرنی بخشی اشلاب یوشلکینی صاقلامق یرنی یاغمارتمق ایله برابر کله‌در یرنانک یوشلکنی صاقلامق ایچون برنی

کوزدن صوقالامقنك فائده‌سی اولدیقی مقدمده یازلمش ایدی. لکن قش آلدنده صوقالانغان یرلرنی سبرمایینچه قالدرمق مناسبدر. آنك ایچون قش کونلرنده یر اوستنده اولغان زور زور کیساکلر قارنی توتوب قالوب یر اوستینه کوب قار جیولمقغه خدمت ایته‌در. کوب قاردن یاز باشنده یرگه کوب صو سگه‌در. صوگره صولر تمام سگوب بتکاچ، کونلر قزدرا باشلاغانده آنی سبروب یرگه کرك؛ هم یرنك اوستونی بتون جای، بویی بر ایکی ؤیرشوك تیرانلکنده یومشاق توتارغه کرك. بونك ایچون ایسه یرنی قاتقان صایون سبره تورمق کافیدر. یر بیتنك جای بویی بر ایکی ویرشوك قوری توپراق یاتسه اول یرگه قویاشنك تأثیری کوب اولمدیقی مقدمده یازلمش ایدی.

تجربه‌لر ایله اثبات ایدلمشدرکه: نباتات تامرلرینك هر قایسی آزق صورمیدر. مثلا قالون قابق ایله قابلانغان قارت تامرلر اصلا آزق قبول ایتمیدر. آزق قبول ایتا طورغان تامرلر ایك یاش تامرلردر. یعنی تامرلرنك اوچلرنده ؤیرشوك هم ؤیرشوك یارم قدرنك اولانلردر.

تامرلرنك یاشلری اوزینه بر نورلی اچی قوش ساچلر ایله قابلانمشدر، شول ساچلر اوزلرینه یردن تحلیل ایدلگان آزقلرنی صورالرده تامرلرغه اوزاته‌لر. تامرلر اوزایغان صایون آنده یا گادن یا گا ساچلر اوسوب طورادر. بویله تامر ساچلری هر نباتنده یاش تامرلرنك اوچلرنده کوب اولادر. بونلرنك مقداری نه قدر اولدقینی بلمك ایچون آنلرنك اوزونلقلرینی بربرینه یالغاب حساب ایتمك کافیدر. نباتات علماسینك حسابلرینه کوره یالگز بغدای نباتنده یگرمی چاقرم یرگه سوزارلق ساچلر واردر. نباتات نه قدر قارت یاکه زور اولسه شول قدر بو ساچلر یراق کیتکان بولادر.

باقچه‌چیلرنك کوبراکی آغاچلرنك توبلرینی تیرسلمك ایله کفایه‌لنه‌لر. بو اش خطادر. زیرا آغاچنك توبنده اوز تیکراسنده اولغان تامرلر قارت تامرلردر. آنلر اصلا آزق قبول ایتمیلر. تامر ساچلری ایسه آغاچنك اوزینه یاقن یرلرده یوق حکمنده آز اولادر. آنلر بیکراك تامرلرنك اوچلرنده اولالر. شونك ایچون تیرسلگانده آغاچنك تامر اوچلری اورناشقان یرلرنی قازوب شونده تیرسلمك فائده‌لیدر.

نباتاتنك یردن ایك کوب آلا طورغان نرسه‌لری: «فاسفورلی کیسلاتا» ایله «کالیا» هم «آزوت» در. بناء علیه بر هر نرسه‌دن الك اوشبو آزقلرغه بارلیلنه در. اگر نیز وقت ایچنده یرگه اوشبو ماده‌لر کیری قایتارلماسه‌لر اول یرده نباتات اصمیدر. بوماده‌لرنك بری گنه اولماسه‌ده نباتات بیك ضعیف اوسه‌در.

شونك ایچون هر بر خواجه سی اوزینك یری بو ماده‌لرنك قایسینه یارلیلنغانلقینی بلوب طورمق ضروردر . بعض وقت بر بو اوچ ماده نك اوچسینه بر یولی یارلیلنه‌در . بعض وقت ایسه بونلردن برینه یا که ایکسینه یارلیلنه‌در . بونی بلمك ایچون مخصوص طریق واردر . بز بونی کله چك نومرلرده بیان ایدرمز .

ایگون اورلوقلری

ساچوگه دیگان اورلوقنك آغرلقینه اعتبار ایدبلورگه تیوش. یعنی ساچکانده ممکن قدر اولچاوگه آغر کلگاننی ساچارگه تیوش؛ لکن تورلی اورلوقنك آغرلقی تورلیچه‌در . صولی بغشی اولسه پوداوکه‌ده اوطز بیش قداقدن کم اولمیدر . آرشنك بغشی‌سی پوداوکه ده قرق بش قداق اولادر . بغدایننك بغشی‌سی پوداوکه‌ده ایللی قداق اولادر . اوشبو آغرلقلرغه طوغری کلگان اورلوقلر بغشی‌غه حساب ایدیلیدر . صوگره اورلوقلر هر وقت اوردبلوب، تیشلوچانلگی تجربه ایدبلوب ساچیلورگه تیوش. اوردوب قارامقی اصولی تورلیچه در . لکن ایك بغشیسی بر صاونغه قوم صالوب آنی بوشلاتورگه کرك. صوگره اورلوقغه دیگان ایگوندن برده صایلامانچه یوز دانه اورلوق آلوب شول قومغه یوز ینی یوز برگه قاداب کومارگه کرك . بوندن صوك یلبراق اورنغه قویوب هر کون آکا صو سیبه طوررغه کرك . آلطنچی کونده بو اورلوقلر هر قایوسی بورنلاب تیشلوب چغارلر . شول وقت صانارغه کرك نیچه‌سی تیشلگان . اگر یوزدن طوقسانی تیشلگان اولسه اول اورلوق بغشی‌در. اگر کم تیشلگان اولسه آنسی نچاردر. اگر یوزدن قرق یا که قرق بش دانه‌سی گنه تیشولگان اولسه، اول اورلوقنی بتونلای ساچمی قالدررغه یا که ایکی الوش ایدوب یعنی بر پوط اورنینه ایکی پوط ایدوب ساچارگه تیوش .

کوب وقت بر یرده اوسکان ایگون یلدن یل نچارلانا باردر . موندی صورتلرده اورلوقنی کورشی آوللر ایله آلشدق یعنی ، بر آولنگ ایگوننی ایکنچی آول قرینه ساچمك مناسبدر . فقط اول آولدن آلغان اورلوقده آغر، ایری، چوپسز اولوب ده تیشلوچان اولمق لازمدر .

قایسی ایگوندن کوبمی فائده آلورغه ممکن؟

ژیتومیر اویازدنده بر اوطارچی

بربنه قولماق ساچارگه اویلاغان . برنچی یلنده هیچ نرسه ده آلا آلماغان . ایکنچی یلنده بر دیساتینه بردن مك صوملق قولماق ساتقان . اوچنچی یلنده اوطارچیننك بختینه قارشی بشقه برلرده قولماق اوکماغان ایکان — قولماق بهاسی ۳۲ صومغه کوتارلگان . شول وقت اوطارچی بر دیساتینه برندن ایکی مك دورت یوز صوملق قولماق صاتقان .

بویله اش تتوش اویازدنده ده بار ایمش. محترم «یولدز» اداره‌سینه‌اوشبو مکتوبنی یازغانلر :

«تتوش اویزدنده یوقاری بارش هم اوتامش آوللرینك مسلمانلری یرلری آزلق سببلی مەت اوله نی ایگه باشلاغان ایدیلر. شونك‌ایله بل صابون خیلی کوب فائده ایتوب کیله لر.

عادتده یکرمی صوملق بره نکی چغا طورغان یردن ۱۵۰ صوملق مەت اوله‌نی آلالر.

یوغاری بارش قریه‌سنده حسنفلرنك فابریقه‌سنده مەت مایی چغاریله در. مایینی مسکوا هم ڤارشاوده غی صابون زاوودلرینه قداغیبنی بیشار صومدن صاتالار. بر پود قاملدن چیرك قاداق مای چغا. بر پود یافراقدن ۱۳ قاداق هم آرتغراق مای آلوچیلر بولا . یافراغیننك پودی ٦ صومغه صاتلا .

بو اش ایله تتوش اویزدنده بعض روس آوللری‌ده شغللنەلر. لکن آنلر چغارغان وقتده آیباغار مایی قوشولری سببلی مایلرینی قیمت بهاغه صاتا آلمیلر. بر یل ایچنده تتوش اویزدینك بر نیچه آوللی مەت اوله نی ساچوب ۷ مك صوم قدر فائده ایته‌در ».

بو اشنی باشقه‌برده کی مسلمانلرده تجربه قیلوب قاراسه‌لر، البته فائده‌سینی تابسه‌لر کرك .

اداره :— هر فابریقه‌نك یاننده‌شول فابریقه‌غه کرکلی نرسه‌لرنی حاضرلمك البته فائده‌لی اشدر. شکرزاوودلری‌یاننده چوگندرساچمق، اسپیرت زاوودلری یاننده بره‌نکی ساچمق، مەت مایی فابریقه لری یاننده مەت اوله‌نی ساچمق شکسز فائده‌لی اشلردر. لکن فابریقه لر یوق برلرده بو کبی نرسه لرنی ساچمق ایچون ایگ الك آنلرنی‌اوتکاررگه‌بازارلر وارمی؟ شونی قاراب صوگره اش که کرشمك لازمدر.

قریه حاجتلری

۹ نچی نویابر قانونی ایله کملر فائده‌لنه‌لر؟

۱۹۰۶ نچی ییل آخرنده چغارلغان ۹ نویابر قانونی بو ییلغنه خلق آرا سینه طارالوب اوزینه طرفدارلر طابدی. ایندی هر گوبیرناده مگلرچه عائله‌لر اوبشچینادن آیریلوب اوز الوشلرینی اوزلرینه منگولك ملك ایتوب آلاباشلادیلر. نبندی کشیلر کوبراك بوقانون ایله فائده‌لنه‌لر؟ تجربه بولای کورسا ته در:

۱) اوزی چیتده گی کشیلر بونلر شهرلرده اش یا سودا ایله بولشوب آولغه قایتا آلمیلر. شول سببلی یرلرن آقچه غه ایلانتروب اوز اشلرینی آلغه یبارر گه تلیلر. بونلر یرلرینی خصوصی ملك ایتوب آولداش کشیلرینه صاتالر. بو اش اوزلرینه ده، آولداشلرینه ده فائده‌لیدر.

۲) اشلکلی وزراعتکه اوستا کرستیانلر. بونلر اوبشچیناغه اسیرلکدن قوطولورغه، یرلرینه اوزلرینه موافق نرصه‌لرنی ساچارگه، کورشی تیره برنده صاتوب آلوب واق آلپاوت بولورغه تلیلر. بونلرده عقللی حرکت ایته‌لر.

۳) آز یرلی، لکن بای کرستیانلر. بونلر اوز یرلرینی صاتالرده، بانق آرقلی کوبراك یر صاتوب آلالر. و یرخاڨوی توله‌رگه، اوز یرلرینی صاتقان آقچه یته‌در. بونلرده بیك یخشی اشلیلر.

۴) ایسکیدن کوب یرلی بولوب قالغان عائله‌لر. بونلر کرستیانلرنك یرنی یته‌دن بولشمکلرندن قورقالر. اوز قوللرنده اولغانینی تیزراك اوزلرینه نغتوب قالورغه تلیلر. بونلرده اوزلری ایچون بیك یخشی ایته‌لر.

۵) ایر باللری یوق آدملر. حاضرگی عادت بوینچه بو آدم اولگاچ آولده یر بولشه‌لر، قزلری دوشقه کرماینچه یرسز قالادر. اگر بوکشی حاضر ۹ نویابر قانونی ایله فائده‌لنوب یرینی اوزینه نغتسه یری میراث طریقی ایله قزلرینه قالادر. باللاسز ضعیف قارت وقارچقلرده قاره کوندن ایکمکلك بولسون، دیه اوز الوشلرینی اوزلرینه خصوصی ملك ایته‌لر.

عادتده آکلی، اوقو، بازوطانیغان کریستیانلرده یرلرینی اوز اسملرینه

بازدورغه طریشه لر. بونلر زراعتنی ترقی ایتدرمك ایچوندر.

برنی خصوصی ملك ایتکانده، برنی اوچ باصوده ونورلی نورلی اورنده آلما ینچه بر باصوده وبر اورنده غنه آلورغه ده یول بار. بو چاقده قاراو، اشله وبیك آنسا تلاشا چاق؛ بر یردن ایکنچیسنه چابارغه قالمایه‌چق. شوکا قزغوچیلرده کوب. صاتوب اسراف ایدر ایچون برینی اوزینه خصوصی ملك ایتوچیلرده یوق دگل. لکن بونلرنڭ صاتوب برلرینی اشلکلیراك کریستیانلر قولینه قالدرولری خیرلیدر. بو روشده صاتلغان یرلرنڭ کوبسی اورته حاللیراك کریستیان قولینه کره‌در. روس کریستیانلری آراسنده برینی صاتوب سبر وقرغز صحرالرینه کوچوچی اون مڭلرچه عائله لر وار.

ناچارمی یخشیمی ٩ نویابر قانونی دوما طرفندن تصدیق قیلنور. شول سببلی بو قانون ایله کملر فائده لنورگه تیوشلکینی کورساتوب کتمك اورنسز اولماز. «ونت.»

اداره: ـ البته هر نمیڭ فائده وضرری پیدا شه در، فائده لنه بلگان کشیلر ایچون ٩ نچی نویابر قانونی طورغانی فائده در.

قوش تربیه سی

بو صوڭ وقتلرده قوش تربیه سی صناعتنڭ فائده‌لی قسمی اولوب واردر. مقدمده تاوق، کورکه وقاز کبی قوشلر فقط بورط کورکی ایچون آصرالنه در ایدی. بو کون ایسه کوب یرلرده آول خلقینڭ چاریك راصخودلری قوش تربیه سندن ادا قلنه‌در. قورصقی گوبرناسنده قوش تربیه‌سی اورته‌چه حساب ایله بورط باشینه ١٢ صوم فائده کتورمشدر. پالطاو گوبرناسنده ایسه ١٦ صوم کتورمشدر.

غرب طرفلرده قوش تربیه‌سی قوت آلغان یرلرده اورته‌چه حساب ایله هر اون قازدن عادی تربیه ایله تربیه ایدلگانده ٢٥ صوم، اما مخصوص آشاتقانده ٣٥ صوم فائده آلنه در.

قوشلر زافرانیتسه غه بیك کوب کیته‌لر؛ آنگلیه‌غه اوزاتمق ایچون قوش جیوچیلر یخشی آشاتولغان تاوقلرنی بر صومدن آلالر. دیکابر چیصلالرنده ایسه صوم ایللی تین گه قدر یته در. ١٥ قداقلی کورکه‌لرنڭ قداغی ١٥ تین گه، یکرمی ـ اوطز قداقلی کورکه‌لرنڭ قداغی اوطز تین گه قدر آلنه در. قازلر صوم ایللی تین گه آلنه در.

وارونیژ ویارصلاو گوبرنالری کبی قوش تربیه‌سی ترتیب گه قویلغان یرلرده اون طاوق، اون کورکه آصراغان کشی بلغه قرق ایللی صوم آقچه آلادر. عادتده بونڭ آزق راصخودلری چغاروالغاچ خالص ٢٨ صومدن ٣٨ صومغه قدر فائده‌سی قالادر. بر کشی نڭ بارطی راصخودینه یته‌چك دگلمی؟

١٩٠٤ یلده چیت‌که روسیه دن ایکی ملیارد یارم دن آرتوق یمورقه ؛ یدی ملیون ٣١ مڭ دانه صویلماغان قوشلر ؛ سکز یوز مڭ عدد صویلغان قوشلر چغارلمشدر. بو صوڭ یللرده بو حساب ینه کوتاریلمکده در. زیره آنگلیه گه روسیه نڭ تاوقلری، گیرمانیاغه روسیه نڭ قازلری کیته باشلادی. ١٩٠٧ سنه ده لوندن بازارینه روسیه دن دورت ملیون قدر تاوق ایلتگان ؛ گیرمانیه بازارلرینه توقز یوز مڭ قدر قاز چغارلغان. زاغرانیتسه ده ایت قیمتلنگان صابون قوشلر کوبراك اوته‌چکدر. لکن روسیه قوشلرینڭ یکللکی یمورقه‌لرینڭ کچکنه‌لکی بهاسینه تأثیر ایته در. گرمانیه ده روس تاوقی ایله فرانسوز تاوقی آراسنده فرق تبن قدر آیرما یورته لر. روس تاوقی آرزان صاتوله در.

چیت حکومتلرده قوش تربیه‌سی تمام برینه یتکرلگان درجه ده در. لکن بزم روسیه ده بو بابده قصورلر بیك کوبدر. کوب یرلرده بو کوزنده قوشلرنی یورماکورکی ایچون نگنه آصربلو. قوش تربیه‌سی ایچون مخصوص قاعده‌لر واردر. قوشلرنی کرك یرلرینه اونکارمك ایچون مخصوص جمعیتلر واردر. بز بونلردن ایکنچی وقت بحث ایدرمز.

یر آلمق طوغروسنده

یر آلوب قالمق قصدینه توشکان بعض دین قرداشلرمزنڭ ایشکدن ایشك که یا که استورژدن استورژغه یورماینچه طوغریدان طوغری تیوشلی اورنلرینه مراجعت ایتمکلرینه سبب اولور امیدیله بو آلمق وساتمق طوغروسنده اولان قانون وقاعده‌لرنی روسچه دن ترجمه ایدرك «اقتصاد» صحیفه‌سنده نشر ایتمکه قرار ویردك. لکن بوڭا قدر زراعت ایله معیشت ایتکان خلق ایچون برنچه نصیحت یازمقنی مناسب کوردك. زراعت خلقی اوز گوبرناسنده اولغان ساتلق یرلرنی غنیمت بلمك تیوشلیدر. بار ایکان وقتنده اجتهاد ایدوب کرك قدر یر آلوب قالورغه کرك. تیگون یر ویروچیلرگه یا که تیگون یر کوتکان کشیلرگه آلدانوب قالماسقه تیوشدر. تیگون یر کوتوچیلر بروقت البته جیلکه‌لرینی قاشورلر. لکن اش اوزغان اولور.

بوندی اورگارش وقتلرنده غفلت ایدوب یوقغه آلدانمق اولدن بولا کلگان کوسنیانلرنی آزاد ایدوب آنلره یر ویرلگان وقتده کوب عاقل‌لر «آنکوب» دن قورقدیلر. صوغولوب، قینالوب آخرنڭ جان باشینه بر دیسیاتینه یر آلورغه کوچکه راضی اولدیلر. حاضر ایسه آنلرنڭ احمقلقلری ایچون

آنلرنڭ بالالری جفـاجیگه‌لر . بو کون تیگون بر کوتوچیلرنڭ اولاد واخفاد لریده آنلرنی اولـگاندین صوڭ هیچ وقت یخشیلق ایله یاد ایتمزلر .

هیچ قایده برنی تیگون ویرمیلر . حتی تیگون دگل، آقچه‌غه صـاتارغه ده برنی یتکره آلمیلر؛ بر بهاسی یلدن یل قیمتلنه‌در. اویلاب‌باقگز، اولده بر نچوك ایدی ده حاضرده نچوك ؟

زافر انبتسه‌ده برنڭ بهاسی کوب وقتدن‌بیرلی ایندی یوزلاب سویلانمیدر. بلکه، نیچه مڭ، دیب سـویلنه‌در . بزم روسیه‌ده‌ده شـولای بولاچاغی معلوم؛ زیره خلق‌آرتا، اما یر آرتمیدر.

الده یخشی، بزم روسـیه ده بر کوبدر . روسیه‌ده یورت باشـینه ١٤ دیساتینه دن آرتق یر تیه‌در . بوقسه گرمانیاده باری بدی دیساتینه یر تیه‌در. اما فرانسیه وبیلگیه‌ده یورت باشـینه ایکی دیساتینه‌دن کوب آرتق تیمیدر . یاپونیاده دیساتنه‌لب دگل ساژینلب تیه‌در . آنده یورت باشینه (نفوس باشینه دگل) باری ١٨٠٠ مربع ساژین یر تیه‌در .

روسیه‌ده هر برده بولای توگل: بعض گوبرنالرده یر بیك آز، حتی نیندی بهاغه‌ده صاتوب آلورغه ممکن توگل . شونڭ ایچون بیك کوب خلق سبرباغه کوچه‌لر. بونلر نیك کوچه‌لر ؟ آنلرغه طوغـان ، اوسـکان یرلرینی تاشلاب کتمك یکلمنی ؟ براق وصالقون سبرباغه سفر برده مشقتسزمنی ؟ یوق! البته طوغان یرلردن آیرلمق قیون . سفرهم مشقتلی؛ لکن ضرورت کوچه‌در . ضـرورت مشقتنی‌ده یـگل قیـله‌در . ترکلکی بر ایله اولغان کشیلر بوکون طربشورغه تیوش . بار قوتینی صرف ایدوب هر نچوك اولسه اولسون بر آلوب قالورغه ، آولغه یاقن یرلرگه عمرلك خواجه بولورغه تیوش .

برنی اجاره‌گه آلوب سـاچوب طورمقده ممکن ، لکن بونڭ کله چـك ایچون هیچ فائده‌سی یوقدر . بر همان خوجه‌سنده قالادر . اما برنی صاتوب آلساڭ بر بورازنا آلساڭده همرلك خالص ملکڭ اولادر . اوزکدن صوڭ اولاد واخفادڭ راحتینی کوروب سـڭا دعا قیله‌در .

« ترخانلی »

اداره : — بوکون اهالیمز بر آلمق وساتمق قانونلرینه پك محتاجلردر. حاضر مسلمانلرده غافل دگل ایـکانلك معلوم اولدی . کوب یرلرده قریه‌لرده بولغان یرسز کشیلر اتفاق ایدوب قریه بانده اولغان خزینه واودیل یرلرنی آلغانلر شونده کوچوب اوطوره‌لر . وبعض یرلرده وعده‌لشوب قویغانلر وبعض قریه‌لرده بوندی یرلری آلورغه باکا اتفاقلشوب کیله‌لر ؛ بونلرایچون یر آلمـق‌قانونلری پك حاجتدر . بناء علیه بوبله قانونلرنی ترجمه ایدوب

اقتصاد صحیفه‌سنده نشـر ایدرکه قرار ویردکلری ایچون تارخانلی جنابلرینه تشکر ایدرز .

حفظ الصحت بابندن

یورطلرمزنی صـالغـان وقتده طورغوچیلرنك سلامتلکلرندن بیگراك باشقه جهتلرینه دقت ایدلدیگی، طوغریسی قواعد صحیه‌گه اصلا رعایه ایدلمدیگی معلومدر . بو کون یورط صالونغانده ایك کوب اهمیت ویرلگان جهة مال واقتصاد جهتیدر .

یورطنی صالدروچی ، ممکن قدر مصارفینی آز ایتارگه طریشه در . حالبوکه بو مسئله‌ده ایك الك یورطنك قواعد صحیه‌گه موافق اولمقینی دقت‌گه آلمق تیوشلیدر .

بعض ایسکی یورطلر صالندقلری وقت‌ده حفظ صحت قاعده‌لری اوزلری بغشی معلوم اولمغانغه کوره آنـدی یورطلرنگ خواجه‌لری بردرجه‌عیبسزدر ، دیمکده ممکندر . لکن بو کون صالنغان یورطلرده سلامتلك قاعده‌لرینه اهمیت ویرلمادیکی بلکه بونلرده حفظ صحت قاعده لرینه مخالفة ایسکی ایولرگه قاراغانده‌ده آرتق اولمقی هیچ نه طریقه توجیه‌نی قابل دگلدر .

ایولر بنا ایدوچی آدملرنگ طبیعی معیشتلرنی‌ده ملاحظه ایتمك لازمدر . اوبلر ویورطلر یاصالماسدن الك انسانلر آچیق هوالرده یاشیلر ایدی . فقط صوق وجیلدن صـاقلانمق ایچون آولاغرافی یرلرده طورمقنی آرتـق کوره‌لر ایدی . آنلر اوسنینه قویاش هر وقت توشوب طوره وهر زمان آنلر صاف هوا تنفس ایته‌لر ایدی . نه قدر صالقون اولسه بیله آرتق متأثر اولمیلر ایدی فقط اوچاق یانبنه‌واروب بر آز یلنورلر ایدی .

ایشته طبیعی طورمش اوشبودر . آنلر هیچ وقت بزنگ کبی ر طرفی قابلانغان بولمه ده قالغان بوزوق هوالرنی ایسنه‌ب اوزلرینی خراب ایتمیلر ایدی .

بو کون بزلرده طوره طورغان اورنلرمزده اوشبو شرطلرنی ممکن قدر رعایه ایتمك تیوشدر . مکر شو قدر واردرکه آوللرده وداچالرده بو شرطلرنی رعایه ایتمك ممکن اولسه‌ده شهرلرده اورنلرنك قیمت اولمقی اوراملرنگ توز اولمقینی رعایه هر کم‌گه لازم اولمقی کبی حاللر حفظ صحت شرطلرینی رعایه ایتوگه مانع در . شولای بولسه‌ده بر درجـه لازم قاعده‌لرینی بیان ایتمکنی موافـق کوردك .

(آخری وار)

م . د .

احوالات عمومیه

اوشبو بر آی ایچنده دنیاده زور اشلر اولوب اوزدی. بز هر وقت بر آیلق اشلرنڭ خلاصه‌سنی احوالات عمومیه فصلنده یازاچقمز. تاریخ ایچون بر فهرست اولمق اوزره بویله یازمقنی منا سب کوردك. بناءً علیه بعض خبرلر اوز وقتندن صوڭ یازلسه‌لرده اوشبو مقصد ایچون یازلدقینی خاطرگه آلوب قارئلرمز نڭ عفو ایتمکلرینی رجا ایده‌مز.

ترکیه ـ ترکیه‌ده بولوب اوزغان اشلر آره‌سنده ایڭ اهمیتلی‌لری سلطان حضرتلرینڭ ملت وکیللرینی قوناق ایتمکیدر. سلطان حضرتلری اوشبو مجلسده اطرافینی قابلاب آلغان ملت وکیللرینی کورگاچ شادلقندن یغلامشدر، هم: «عمرمده بو کبی شادلق مجلسنی برنچی مرتبه کوره‌م» دیب تلی ایله‌ده ایتمشدر. ملت وکیللری بارچه‌سی سلطان حضرتلرندن راضی اولمشلر.

صوڭره ۳۰ نچی دیکابرده ملت مجلسنده منسترلر رئیسی کامل پاشانڭ نطقی اوقولدی. بو نطقده ترکیه‌نڭ خارجی سیاستی نیچوك اولدیقی ونه حالده اولدیقی بیان ایدلدی. سیاسی اختلافلرنڭ طنچلق ایله بته‌چکی بیان ایدلدی. بیوك حکومتلرگه خیرخواهلقلری ایچون ابراز تشکر ایدلدی. خصوصا روسیه‌گه دوستلق اظهار ایدلدی. ترکیه‌ده مینیسترلرنڭ ملت مجلسنده برنچی کره سویلاولریدر.

صوڭره عثمانیه‌نڭ مستقل حکومت اولمقینه ۶۱۰ یل طولمق مناسبتی ایله احرار فرقه‌سی طرفندن برنچی کره «بانکت» طوی یاصالدی. بو طوی مجلسنده ملت سلطان حضرتلری ایله برگه اولوب اش قلغانده بیك تیز ترقی ایده‌بله‌چکی بیان ایدلدی. ترکیه‌ده ملت مجلسی حکومتلرینه اناٮث ایدوب اش که کریشه‌چکینی بیان ایتدی. دیمك عثمانیه‌نڭ استقبالی امیدلیدر.

افسریا وینگریه ـ آفستریا فه ترکیه غلبه ایتدی. آفستریا عثمانلولرنڭ بایقوتلرینه چداماذی کیلشرگه مجبور اولدی. آفستریا ترکیه ایله اوشبو شرطلرغه راضی اولوب کیلشه‌چکدر:

۱ نچی: بوسنه وهرسك‌ده اولغان حکومت یرلری هم وقف یرلری ایچون آفستریا ترکیه حکومتینه یکرمی بر ملیون روبله آقچه تولیدر. ترکیه بو آقچه‌نی اوز ملکنده اولغان یرلر ایچونگنه آلادر. بوقسه بوسنه وهرسکده بایلق بیك کوبدر. آنڭ بهاسنی آفستریا تولاب بتوره آلاچق دگلدر.

۲ نچی: آفستریادن عثمانیه‌غه کره

چك ماللرغه کمرك رسمی الککی گه قاراغانده صومغه بش تبن آرتق آلنه چقدر. بوده عثمانیه ایچون بخشی فائده لیدر، آنك ایچون ترکیه گه هر تورلی مال کوبراك آفستریادن کره در.

٣ نچی: کبره سین، توتون، کاغد، اسپرت واوبون قارته‌لری کبی نرسه لرنی ترکیه خزینه قولینه آلغان تقدیرده آفستریا قارشی کلمیه چکدر. بونده‌ده ترکیه ایچون اقتصادی منفعت کوب اوله چقدر.

۴ نچی: یاڭی بازار سنجاغنی آفستریا تماملا ترکیه قولینه تابشروب آندن چغاچقدر. بوده ترکیه‌دن کوبدن کیتکان بر اویزنك ترکیه قولینه کیری قایتماقی دیمکدر.

٥ نچی: بوسنه وهرسکده اولغان مسلمانلر اگر تلاسه‌لر اوچ یلغه قدر ترکیه یرینه کوچارگه اختیارلی اولورلر. اگر اورنلرنده قالسه‌لر بوسنه وهرسك مسلمانلری دینده ایرکنچیلك ایله فائده لنورلر. مسلمانلر بشقه ملتلر مالك اولغان همه حقوقغه مالك اولوب جمعه لرده خطبه ده سلطان اسمینه دعا قیلنور؛ مسلمان روحانیلری الککی کبی استانبول شیخ الاسلامی نظارتنده اولوب آنك طرفندن قویلورلر.

٦نچی: استانبولده‌غی آفستریا پوچته خانه‌لری یابلور. آوروپاقو نفره نسبه‌سنده آفستریا ترکیه طرفنی توتار. ترکیه ده اوشبو شرطلر برابرینه آفستریا ایله دعوی دن واز کچه چکینی وعده ایله در. لکن بونی قبول مسئله‌سی ترکیه نك ملت مجلسینه قویله چقدر. بعضیلر ملت مجلسی بونی قبول ایتماز. بوسنه وهرسکنی کشیلری ایله برابر صاتارغه راضی اولماز، دیلر. لکن بو فکر خطادر. اوز یرلری ایچون آقچه آلوب دعوی دن صلح ایتمك هیچ بر وقت صاتمق حساب ایدلمز. صاتمق اوز ملکنده‌کی نرسه نی رضالق ایله ویروب آقچه آلمقدر. حاضرده بوسنه هرسك ایسه ترکیه قولنده دگلدر. آفستریا غصبلاب آنی ترکیه قولندن چغاردی. شمدی آنی ترکیه صاتوب اوز قولندن چغاردی، دیمگه یول یوقدر ترکیه بوسنه وهرسك نی اوز کوبنچه‌قالدرادر، اوز خلقینك اختیارینه صالادر. انقلاب وقتنده عصبلا نه‌ش بوسنه وهرسکنی حمایه ایدرکه ترکیه مجبور دگلدر.

بلغاریه ـ آفستریا ایله ترکیه آراسی بخشیرمق بلغاریه گه‌ده‌تاء ثیر ایتدی. آنلرده صلح ایله اشنی بتورمك طرفنده‌در. بواش صربلرغه بیك آغر کیله در. صربلر آفستریاغه قارشی محاربه ایتمك نیتندن‌همان قایتقانلری یوق. آفستریا ایله صوغشوب آوروپا محاربه‌سی مبدا نه کتورمك، اگر بوڭا موفق اولما ینچه مغلوب اولسه‌لر آفستریا قول آستینه حربیه نی ده کرتوب اصلاوا نلر بارچه‌سی برگه بر بکمك فکرینده یوریدر. لکن کله چکنی جناب تعالی بیلور احتمال بسبتون بشقه اشلر چغار.

ناشر ومحرری: محمدفاتح مرتضین.

«کریموف، حسینوف وشرکاسی» نڭ مطبعه‌سی اورنبورغده.
Типо-лит. Т-ва Каримовъ, Хусаиновъ и Ко. Оренбургъ.